

140 / 2
1948

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ვერთა ნ ე რ

№ 11

1948

პ ი ო ნ ე რ ი

საქართველოს ალკა ცენტრალური კომიტეტის
შოვალთვიური საბავშვო შუკნალი

№ 11 ნოემბერი 1948

გამომცემლობა

„კომუნისტი“

წელიწადი XXIII

ПИОНЕРИ Ежемесячный детский журнал Центрального Комитета ЛКСМ Грузии
(на грузинском языке)

ჩვენ ვნახეთ სტალინი

1948 წლის 31 იანვარს საკავშირო მხატვრული დოვალეერების მონაწილე საფაბრიკო-საქარბნო სკოლების მოსწავლეები გამოვიდნენ საბჭოების სესიაზე, სადაც შეასრულეს ქართული სიმღერები და ცეკვები. სესიაზე მოსწავლეებმა ნახეს დიდი სტალინი.

კრემლში ვმღეროდით ჩვენ აღმაფრენით,
ფრთაშესბმულები განცდით ვლელავდით,
თითქო ვდნებოდით ტკბილ მოლოდინში —
დიდი სტალინის გამოჩენამდი.

რას მოვესწარით! ჩვენ გვიღიმოდა,
ჩვენ გვიცქეროდა ბრძენი ბელადი.

რა დაგვაფიწყებს ბედნიერ წუთებს,
ტაშის ქარიშხალს და ვაშას ძახილს;
რა დაგვაფიწყებს... ო, თვალწინ გვედგა
ჩაფიქრებული მომღიმარ სახით,
მულამ გვეყოფა ის სიხარული,
რაც განვიცადეთ ბელადის ნახვით.

რას მოვესწარით! ო, თვალწინ გვედგა
დიდი გენია სახელმარადი,
გვიცქერდა დინჯად, ვიღიმებოდით
და აღტაცებას ველარ ვფარავდით.
როს დავიშალეთ, მისმა თვლებმა
გამოგვაცილა კრემლის კარამდი.

...დღეს რომ აქა ვართ, საქართველოში,
ჩვენს ტკბილ სიმღერებს კვლავ ისმენს ხალხი;
ვაჟკაცურ შრომით გვინდა ავაგოთ
ჩვენ კომუნიზმის დიადი სახლი.

კვლავ თვალწინ გვიდგას და გვაფრთოვანებს
დიდი გენია მომღიმარ სახით.

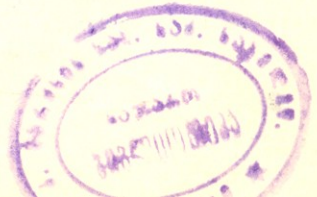
გიორგი ლეჟავა

470

„აგროლის“ ზალვი

სურ. ს. დუდნიკის

სათქმუნო

მეგან ლაბანიძე!

დაინახე, დაინახე,
ჭარი როგორ არხევს
გამარჯვებულ ბაიკალებს —
წითელ ბაიკალებს.
დაინახე, უფერია
ცისფერს ოქროსფერი...
მოედანზე მოაბიჯებს
მზე და ოქტომბერი.

დაინახე, კომუნის
ჩანს ვარსკვლავი მხნელი.
იქ ლენინმა, იქ სტალინმა
ბაიუვიკა ხელი.
მოდის ოცდამეთერთმეტი
გამარჯვების წელი
და მოკლდება გზა სავალი,
გზა ძნელი და გრძელი.

პიონერო, რომ მიხვები
საოქტომბრო ჰარადს,
ლენინმა თუ დაგიბარა —
პაპამ დაგიბარა,
სტალინმა თუ დაგავალა —
მამამ დაგავალა,
ამ უარაგზით იმ ვარსკვლავთან
იჩქარეო ჩქარა.

გასარკული კაპარდები,
მოწყობილ ხმები...
მოდიან და ცა და მიწა
სულ თან მოაქვთ მხრებით.
ყვინფერი კაბები და
თეთრი წინსაფრები...
ნეტავი ვინ დააჩიტათ,
ან ვინ მისცათ ფრთები.

რა მართალი თვალვინა,
რა ამაყი მზერა!
მზე სჯერათ და ემღერებათ,
მღერიან და — სჯერათ!
კრემლის ციდან გადმოეშვა
ჰაუ, ცისარტყელა —
ეს, ულგაუზი სიყვარულით
გაეღიმა ბელადს...

მოდის ოცდამეთერთმეტი
გამარჯვების წელი
და მოკლდება გზა სავალი,
გზა ძნელი და გრძელი.
დაინახე, დაინახე,
ჭარი როგორ არხევს
გამარჯვებულ ბაიკალებს —
წითელ ბაიკალებს.

ცეროდენა

იაკობ ბალახაშვილი

ნან. ვრ. ჩირინაშვილმა

წარბშეუხრელად პასუხობდა, თან შინდის ჯოხს აქივებდა საუბრის დროს. კრიალა, ბავშვური თვალები უციმციმებდნენ, ამით გჯეროდათ მისი პატარაობა. ლაპარაკით, ქცევითა და მიმოხვრით დიდი სჩანდა... ნამდვილად თერთმეტის იყო, მეთორმეტეში გადამდგარი.

არაფერს დაეჭვებულა მის ნაამბობში, მაგრამ საუბარში ფეხი მოიკიდა თუ არა, გულჯიბიდან საბუთები ამოიღო და გადასცა იმას, ვინც პირველად გაუშვირა ხელი.

ქართველი ყოფილა. მშობლები ტყიბულიდან ღონბასში გადასულიყვნენ ათიოდეწლის წინათ. დედა ადრე გარდაცვლოდა, მამა ფრონტზე დაკლუბოდა.

— ღონბასში არაფერი მაკლდა, — თქვა მან, — მაგრამ მტერი რომ მოახლოვდა, აქეთ მირჩიეს წამოსვლა. მეზობლები ბარჯის საყიდვაში დაამეხმარნენ, ფული შემნახველ სალაროში შემიტანეს... ესლა, აქ მინდა ვიცხოვრო.

მისმა ჭკვიანურმა საუბარმა და ზრდილობიანმა ქცევამ მოხიბლა იქ მყოფნი.

— მაღაროს უფროსთან მიმიყვანეთ! — სთხოვა მუშას, ვისაც საბუთები უჩვენა და წასასვლელად შეემზადა.

ცეროდენა შეარქვეს, მიუხედავად იმისა, რომ ასაკის მიხედვით სრულიად ზომიერი ტანისა იყო.

ეს სახელი მალე თავისდაუნებურად შემოკლდა და ყველანი ცეროს ეძახდნენ. არ სწყინდა, ღიმილი დაუბრუნდა ხოლმე შენარქმევის გაგონებისას.

მაღაროელთა სახლში ცხოვრობდა, პატარა ოთახში. მარტო ირჩია ყოფნა. ხუთიოდეღლეში ისე მორთო ბინა, რამდენიმე წლის მობინადრე გეგონებოდათ. მაღაროს უფროსის დახმარებით თვითონაც გამოეწყო.

ცელაში გასასვლელად გროვდებოდნენ. ეს ტყიბულში იყო, ლენინის სახელობის მაღაროს სატაბელოსთან.

მაისის ნათელმზიანი დღე იდგა. სადღუროდან მოსული სატვირთო მანქანა გაჩერდა, შეკრებილ მუშების პირდაპირ ზოგი ხელბარჯიანად გადმოვიდა, ზოგი უბარგოდ.

— შეხე! შეხე! იმას, — მიმართა ერთმა მაღაროელმა მეორეს და ხელი გაიშვირა თერთმეტ-თორმეტი წლის ბიჭისაკენ. ბავშვი უფრო ჩამოფრინდა, ვიდრე ჩამოვიდა მანქანიდან.

გულჯიბებეგამოტენილი ხალათი ეცვა და ტილოს ჩექმებში ჩაშვებული შარვალი უქუდოდ იყო. წაბლისფერი, ახალშეკრეჭილი თმა ზევით აევარცხნა. ხელში ჯოხი ეჭირა, ზურგზე პატარა ტომარა ეკიდა, საველე ჩანთის დარად გაეყარა პარკზე გამობმულ თოკისთვის ხელი.

მაშინვე ცნობისმოყვარენი შემოესიენ და გამოკითხვა დაუწყეს.

წიგნები ძლიერ უყვარდა. ისე არ ჩავიდო-
და ქალაქისაკენ, ახალი წიგნები რომ არ
ამოეტანა. მალაროს ბიბლიოთეკიდანაც მოპ-
ქონდა წიგნები. რუსული, რა თქმა უნდა, შე-
სანიშნავად იცოდა, მეოთხე კლასიდან იყო.
ქართულს არანაკლებ ფლობდა. ბავშვები
შეიჩვია, სხვადასხვა ბროშურებს, სათავგა-
დასავლო და საბრძოლო წიგნებს უყითხავდა.
„ცეროს კლუბს“ ეძახდნენ მის ოთახს.

იმ დღეს სამი ახალი საკანი იხსნებოდა შა-
ლაროში. სამივე საკანს მოწინავე—მეოთხე
უბანი ხსნიდა.

ხელოვნობებით წინასწარვე მოზიდეს სა-
ჭირო ხელსაწყო, ხე-ტყე და ერთი ყუთი
ასაფეთქებელი მასალა.

ცეროც აქ იყო. ბავშვურ ნათელ სახეზე
მოუთმენლობა ეტყობოდა.

რვისნახევარი როგორც ამცნოთ საყვირმა,
ბურღვა, ლალუმების ჩაწყობა და თხრა დაიწ-
ყეს მალაროელებმა.

მოუსვენრად დარბოდა ცერო. ხან ხელსაწ-
ყოებს აწვდიდა მალაროელებს, ხან ხე-ტყის
მიწოდებაში ეხმარებოდა. დონბასში გაწრთ-
ნილიყო ლალუმების ჩაწყობაში. მამა ამფეთ-
ქებელი ყოლოდა. ზონარებს მოხერხებულად
ჰყვებდა და ლალუმების ანთებას არავის უთ-
მობდა.

პირველ საკანის გაჭრას მორჩნენ. საჭირო
ხელსაწყო, ხე-ტყე და ლალუმებიანად ყუთი
ხელოვნობებით გადაიტანეს ~~მეორე საკანში~~
ზე. მეორე საკანის გახსნაც დასრულდა. ყვე-
ლაფერი მშვიდობიანად და რიგზე ჩატარდა.

მესამე საკანზე გადავიდნენ. ფენათა გან-
ლაგება რთული შენგდათ. სრულიად მშრა-
ლი, კვარივით ქვანახშირი იყო, წყლის ნატა-
მალი არ სჩანდა. სიფრთხილედ უნდა გამოე-
ჩინათ, ერთბაშად არ მოედებოდა ცეცხლი.
თუ გაზები გამოჩნდებოდა, მთელი საკანი
შეიძლებოდა აფეთქებულიყო. ფრთხილობდ-
ნენ. ცეროც ფრთხილობდა.

ორი მუშა თხრიდა და ბურღავდა. უკან
მებიგეები მიჰყვებოდნენ. გამოთხრილს ბო-
ძებს უყენებდნენ. ერთი ნიჩბით, ხან ხელით,
მოჭრილ ქვანახშირს იღებდა, გზას სწმენდა.

ლალუმები ჩააწყო ცერომ, ზონარები დაჰ-
ფინა. ყველანი გაიკრიფნენ უშიშარ ადგილ-
ზე. შორს ლალუმებით ყუთი იდო ხელო-
ნოდაზე. ასანთი გაჭრა ცერომ და გამოიქცა.
იელვა, გაზებმა თავი იჩინეს. ხან აქ ხან იქ
აინთო გარემო. განასროლ ისარივით მიმორ-
ბოდნენ ნაპერწყმები, გამაყრუებლად შიში-
ნებდნენ და სკვდებოდნენ.

— ლალუმები! — გაისმა ვიღაცის ყვირი-
ლი.

— ლალუმები! — გაიმეორა რამდენიმემ,
მაგრამ ფეხი ვერავინ წასდგა.

ერთმანეთს ველარ არჩევდნენ ბოლსა,
ცეცხლსა და ქვარტლში. ხანდაზმული, გა-
მოცდილი მალაროელებიც დაიბნენ. დალუმვა
ელოდა ყველას. ერთიორი წუთი და,
ქვა-ქვაზე აღარ დაარჩებოდა. მთელი მალა-
როს ბედი ბეჭვზე ეყიდა.

— გზა! გზა! — გაისმა უცებ. მას ხელო-
ნოდის ბორბალთა ხმაური მოჰყვა.

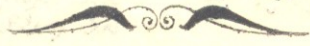
გვერდზე მიდგნენ მუშები, ლიანდაგის გზა
დასცალეს.

მარცხენა მხარით შედგომოდა ვიღაცა
ხელოვნოდ და მოაგორებდა. მარჯვენა ხე-
ლით, ტანზემოდებულ ცეცხლს იჭრობდა.
სამშვიდობოზე რომ გაიყვანა რონოდა,
ცეცხლმოდებული საშოსი გაიძრო. ყველანი
ვაქქანენ მისკენ.

— ცერო! ცერო! — წამოიძახეს ერთბაშად.

ცერო კი, დინჯად იდგა საცვლები აშარა.
ცეცხლს ალაგ-ალაგ ხორცამდე მიეტანა.
ტკივილს არ იმჩნევდა.

— როგორ არის საქმე? — ჰკითხა გვერ-
დით მდგარ მალაროელს და რა დარწმუნდა,
საფრთხე აცილებული იყო, ღიმორეულმა
დოინჯი შემოიყარა.

კომკავშირის რაიკომის მდივანი

თოვლის საბანში გახვეული ახალქალაქი ღრმა ძილს მისცემოდა. ირგვლივ სიჩუმე სუფევდა. ფხიზლობდა მხოლოდ კომკავშირის რაიკომის მდივანი თამარ ლაზარაშვილი. იგი მისჯდომოდა თავის საწერ მაგიდას და გულმოდგინედ ჩასცქეროდა წიგნს. დროდადრო თავს მალდა აიღებდა, ფართო, თეთრ შუბლს შეჰკრავდა და რაღაც ჩანაწერებს აკეთებდა. ასე გასტანა კარგა ხანს. შემდეგ წიგნი დაკეცა, გიშერივით შავი ნაწნავები ზურგზე გადაიყარა, სკამიდან წამოდგა, კარადიდან წიგნი გადმოიღო და კვლავ საწერ მაგიდას მიუჯდა. მისი თვლები კედელზე დაკიდებულ მამის სურათზე შეჩერდნენ.

მამა, დღიდან ომის დაწყებისა, ფრონტზე წავიდა. მაშინ თამარმა ის იყო დაამთავრა საშუალო სკოლა და უმაღლეს სასწავლებელში აპირებდა შესვლას, მაგრამ ვერაფერი მტრის თავდასხმამ მისი გეგმები დროებით ჩაშალა. მთელი ოჯახის პატრონობა მას დაეკისრა. პატარა საქმე როდი იყო უმცროსი და-ძმების მოვლა.

— ნუ გეშინია, დედიკო, — უთხრა მან იმ დღეს დედას, როცა მამა ფრონტზე წავიდა, — მართალია ჩემი ძმები ჯერ მცირეწლოვანნი არიან, მაგრამ მე გაგიწევ ვეაზიშვილობას.

თამარმა სკოლაში დაიწყო მუშაობა უფროს პიონერხელმძღვანელად. ცოცხალი და ენერგიული გოგონა მალე ყველამ შეიყვარა. მისმა პიონერებმა შექმნეს ბრიგადები, ეხმარებოდნენ ომში წასულთა ოჯახებს, ფრონტზე მყოფთ უზგავნიდნენ თავიანთი ხელით დამზადებულ ამანათებს, სწერდნენ წერილებს.

ენერგიული უფროსი პიონერხელმძღვანელი დაწინაურეს და მთელი რაიონის კომკავშირული ორგანიზაცია ჩააბარეს. იმ დღეს, როდესაც იგი პლენუმმა მდივანად აირჩია, მან დაღუპული მამის სურათთან ფიცი დასდო, რომ არ შეარცხვენდა მის სახელს და ღირსეულად ატარებდა კომკავშირულ ბიულეტს.

ამ ღამითაც მამის სურათს მესცქეროდა ჯავახელი გოგონა. ასე იქცეოდა იგი ყოველთვის, როცა რაიმე ძნელი საკითხი ჰქონდა გადასაწყვეტი. ფიქრით ესაუბრებოდა მამის სურათს.

— მამა, ახალი წელი ახლოვდება, გამარჯვებული ქვეყნის ბედნიერების წელი. შენ კი აღარ ჩამოგვითან მე და პატარა და-ძმებს საჩუქრებს თბილისიდან. — ცრემლის ორი წვეთი მოსწყდა შავ წამწამებს და მაგიდის მიწას დაეცა, — მაგრამ იცი, მამა, — განაგრძო თამარმა, — არ დავტოვებ მათ გულდაწყვეტილებს, არა მარტო მათ, სხვებსაც, ვისაც ფრონტზე დაეღუპათ შობლები.

თამარს სახე გაუბრწყინდა. ნათელი ჩაუდგა დიდრონ, წყლიან თვლებში, მტკიცე ნაბიჯით მეორე ოთახში გავიდა. მზრუნველობით გადახედა პატარებს, რომლებიც, ვინ იცის, სიზმრად სწორედ გერმანელებთან მებრძოლს ან შვილებთან მოთამაშე თავის მამიკოს ხედავდნენ. თამარმა ერთს საბანი გაუსწორა, მეორეს ბალიში, ხოლო მესამეს, სულ პატარას, შუბლზე ფრთხილად აკოცა.

— შეილო თამარ, რატომ არ დაწვები, სიცაა გათენდება და შენ კი ისევ ფეხზე ხარ, — უთხრა ლოგინიდან წამოწეულმა დედამ.

— არაფერია, დედა, არაფერი, — უპასუხა ალერსიანი ღიმილით თამარმა. მიუახლოვდა ლოგინს, სწრაფად გადაიძრო კაბა და საბანში გაეხვია. მეორე დღისათვის ზრუნვის ფიქრში გართულმა დიდხანს იტრიალა, და როდესაც მამალმა პირველად იყვილა, მხოლოდ მაშინ ჩაეძინა.

* * *

მეორე დღეს დღით თამარი პარტიის რაიკომის მდივანთან შევიდა.

— ამხანაგო მდივანო, ჩვენ მივიღეთ საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის ბიუროს დადგენილება თბილისიდან და ჩვენ ბავშვებზე საჩუქრების გაცემის შესახებ ამ საკითხის შესრულებაში გვეხმარება.

რება რაიონული საბჭო და განათლების განყოფილება. უკვე შეგროვილია ოციათასი მანეთი. კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის შუამდგომლობით ნაძვის ხისათვის გამოგვიყვეს საკმაო დიდი რაოდენობით ნამცხვრები და ტკბილეული.

— კარგია, — მოუწონა მდივანმა, — ტყუორ ლად როდი გეძახიან საქმიან გოგონას. დაგჭირდებათ სკოლის დირექტორების და უფროს პიონერხელმძღვანელების თათბირი, პარტრაიკომის მეორე მდივანი ყველაფერში დაგეხმარებათ, თუ რაიმე დაბრკოლება შეგხვდება, უსათუოდ შემატყობინე. — უთხრა მან კმაყოფილი სახით და მამობრივი მზრუნველობით ჩამოართვა ხელი.

პირველ საათზე კომკავშირის რაიკომის მდივანთან წითელმაუღდადაფარებულ გრძელ მაგიდას შემოსხდომოდნენ თათბირზე მოწვეული სკოლის დირექტორები, უფროსი პიონერხელმძღვანელები და რაზმეულის საბჭოს თავმჯდომარეები.

— ამხანაგებო! — დაიწყო დინჯად თამარმა, — ყველანი უკვე გაეცანით საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებას ობლად დარჩენილ ბავშვებზე დახმარების შესახებ. საჭიროა, რაც შეიძლება, სწრაფად და კარგად მოვაწყოთ ამ საკმის ორგანიზაცია. ჩვენი გეგმა ასეთია: მოეწყოს ახალქალაქის რაიონის ნორჩპიონერთა მეხუთე რაიონული შეკრება ცოცხალი ნაძვის ხით, ვფიქრობ, ნაძვის ხე მოეწყოს აქვე, რაიკომის წინ, ბაღში. მისი მორთვა დაევალოს მეორე სკოლას, ხოლო საკონცერტო ნაწილს უხელმძღვანელებს პიონერული განყოფილების გამგე.

თამარმა ფანქარი მოიმარჯვა და თათბირზე შეკრებილთ მიმართა:

— საჭირო იქნება თქვენი წინადადებანიც მოვისმინოთ.

— მე წინადადება შემომამქვს, ამ შეკრებაზე სიტყვით გამოვიდნენ მოწინავე პიონერები, გვეყავს სამამულო ომის მონაწილენიც. — თქვა მესამე სკოლის უფროსმა პიონერხელმძღვანელმა ლამარამ.

— კარგი იქნება, კარგი. — დაეთანხმნენ მას.

კიდევ შეიტანეს რამდენიმე წინადადება და თათბირი ამით დამთავრდა.

— მართლა და ყოჩაღი გოგონაა ეს ჩვენი თამარი, — ეუბნებოდა გზაზე მოხუცი დირექტორი თანამგზავს, — ნამდვილი ვაჟკა-

ცია, უნდა შეხედო ზამთარში, როგორ მოგედებს ნაბადს და მიაჭენებს მარხილში გაბმულ ცხენს. ბავშვობიდანვე მკვირვალნი ვართ.

სამამულო ომის მონაწილე პიონერი გენადი ხინკო.

ცოცხალი ბავშვი იყო, საწყალი მამამისი პატიოსანი მშრომელი იყო.

— შვილიც კარგი გამოადგა, ჩემო ძამიან.

ოცდათერთმეტ დეკემბერს დილის თორმეტი საათიდან რაიკომის წინ, ბაღში, თავს იყრიდნენ ახალქალაქის რაიონის პიონერები. ყოველი მხრიდან მოსრიალბდნენ მარხილები, საიდანაც სიცილ-კისკისით ხტებოდნენ თბილად ჩაფუთული ბავშვები.

მეორე სკოლის პიონერებს დაემთავრებიათ ნაძვის ხის მორთვა. ნაირნაირი სათამაშოები ზამთრის ძალაგამოლეულ მზის სხივებში ათასფერად ბრჭყვიალებდნენ, ნამდვალთ ოვლის ბაბუა, ჩიბუხით პირში, მხიარულად ეგებებოდა პატარა სტუმრებს.

თამარიც იქვე ტრიალებდა ბავშვებში და ახლად მოსულებს ესალმებოდა.

— ვანო, დედა როგორ არის? — მიუბრუნდა თამარი იქვე მდგომ პიონერს.

— გმადლობთ, ამხანაგო თამრო, კარგად.

— მესამე სკოლის პიონერხელმძღვანელს, დამიძახე. — სთხოვა თამარმა ბავშვს. ხუთი წუთის შემდეგ პიონერხელმძღვანელი ლენა მასთან იყო.

— ყველაფერი ზომ წესრიგშია? — ჰკითხა თამარმა.

— ყველაფერი, — უპასუხა ლენამ, — ყველაფერი ისეა, როგორც გეგმით გვეკონდა გათვალისწინებული. შეგვიძლია დავიწყოთ.

მალე გამოჩნდნენ პარტიის რაიკომის მდივანი, განათლების განყოფილების გამგე და რაიონის სხვა პასუხისმგებელი მუშაკები. მოსტონი სახელდახლოდ გამართულ ტრინაზე ავიდნენ და ზემი დაიწყეს.

შეკრების მონაწილეებს მისალმენ სტუმრად სხვადასხვა რაიონებიდან და ქალაქებიდან ჩამოსული პიონერები.

— ძვირფასო მეგობრებო! ჩვენი ახალგაზრდობა ბედნიერია, რადგან მასზე ყოველდღიურად ზრუნავს ჩვენი მთავრობა და ბავშვთა საუკეთესო მეგობარი დიდი სტალინი. — მიმართა შეკრებილთ თამარმა, — დღეს ჩვენ უღედმამოდ დარჩენილ ბავშვებს გვინდა გადავცეთ საახალწლო საჩუქრები.

თამარს არც კი დაემთავრებინა სიტყვა, რომ ეზოში ბავშვების ტანისამოსით, ფეხსაცმელებითა და სხვადასხვა საჩუქრებით დატვირთული საბარგო მანქანა შემოსრიალდა. პიონერთა ჯგუფმა ფრთხილად იწყეს მანქანიდან ქაღალდებში შეხვეული ნივთების გადმოღება.

სუვერიან ზურაბიშვილი სოფელ კალეთიდან. — დაიძახა თამარმა. წრეში შალაღი ტანის პიონერი შემოვიდა, სიხარულით უბრწყინავდა თვალები. თამარს საჩუქარი სწრაფად ჩამოართვა და თავის ადგილზე დაბრუნდა.

— ვაჩან ვანციანი. — ყველამ მარჯვნივ მიატრიალა თავი. თამარს კოხტა, მკვირცხლი პიონერი მიუახლოვდა. საჩუქრად გადაცემული შარვალი და ფეხსაცმელები ჩამოართვა, შემდეგ ამხანაგებს მიუბრუნდა და თქვა:

— მამაჩემი სამამულო ომში გმირულად დაიღუპა. მას საბჭოთა კავშირის გმირის სახელწოდება მიანიჭეს. მძიმეა ჩემთვის მისი სიკვდილი, მაგრამ მე ვიცი, რომ თბლად არ დავრჩი. ჩემი აღმზრდელი ბედნიერი საბჭოთა ქვეყანაა. დედაჩემი საუკეთესო კოლმეურნეა. პირობას ვიძლევი, წელსაც ხუთებზე დავამთავრო სასწავლო წელი და ზაფხულის პერიოდში კოლმეურნეობაში, შარშან თუ 150 შრომადღე გამოვიმუშავე, წელს 200 შრომადღე გამოვიმუშაო.

— ნათელა ალავიძე, .. ლამარა მეღქამე... მარო ზარიძე, .. კოსტია ჩერპანოვი, .. გენადი ხინკო, .. — გაისმოდა თამარის წკრიალა ხმა პიონერები რიგრიგობით იღებდნენ საჩუქრებს. კოსტია ჩერპანოვმა ყველაზე ბოლოს ჩამოართვა საჩუქარი. მის მკერდზე საბრძოლო მედლები ბრწყინავდნენ.

— კოსტია მოგვიყვებს თავის თავდადასა-

ვალს. — გაისმა რამოდენიმე პიონერის ხმა. ჩერპანოვი შეჩერდა, თითქოს უხერხულობა იგრძნო, მაგრამ შემდეგ პალტო შეიჭრა დაბალი ხმით დაიწყო:

— ეს იყო 1944 წლის თებერვალში. ჩვენს სოფელში გერმანელები იდგნენ. სუსხიანი ქარი ქროდა. ოთახის ბნელ კუთხეში ჩუმაღ ვიჯექით მე და დედა, ასე ვხვდებოდი ჩემი დაბადების მერვე წელს. მამას ველოდი. ყოფილი კოლმეურნეობის თავმჯდომარე, ახლა პარტიზანი იყო, რაზმს ხელმძღვანელობდა.

უცებ ჩვენი სახლის ახლოს ყრუ გასროლის ხმა გაისმა. კარებს მივევარდი, მაგრამ დედამ არ გამიშვა.

დილით ფრთხილად გამოვადეთ კარები. ოციოდე ნაბიჯზე ჩვენი სახლიდან თოვლში ეგდო მამაჩემის უსიცოცხლო სხეული. მე და დედამ დავაპირეთ საყვარელი მამის დამარხვა. ამ დროს ჩვენსკენ მომავალი გერმანელების ჯგუფი გამოჩნდა. ავტომატი დამიმიზნეს, არ შევრხებულვარ, თვალები კი დავხუჭე, სროლის ხმა გავიგონე, მაგრამ ტკივილი არ მიგრძენია. თვალი რომ გავახილე, ჩემ წინ სისხლში დასვრილი დედა ეგდო. მე მომეფარა და თვითონ დაიღუპა. ასე დავრჩი უღედმამოდ. ამის შემდეგ ნაწილში ვიზრდებოდი, ვიწვრთნებოდი. იქ მივიღე მედლებიც. დღეს მე ბედნიერი ვარ, მზიურ საქართველოში ვცხოვრობ და ვსწავლობ. — კოსტიამ გაბრწყინებულ თვალებით შეხედა მეგობრებს, თამართან მივიდა და გადაეხვია.

— გენადიც მოგვიყვებს, გენადიც, — დაიძახა რამოდენიმე პიონერმა. ხინკო გენადი მორცხვად იდგა და თავის საჩუქრებს სინჯავდა.

კომკავშირის რაიკომის მდივანი თ. ლაზარაშვილი გახეტს უკითხავს კოსტია ჩერპანოვს.

— მე მოვყვები, მე, გენადის მაგიერ. —
წრიდან ქერათმიანი პატარა გამოვიდა და
სულმოუთქმელად დაიწყო:

— მე კარგად ვიცი გენადის თავგადასავა-
ლი. გენადიმ ხიდი, რომელზეც გერმანელებს
უნდა გაეგლოთ, ნაღმით ააფეთქა. ჩამო-
ლა მტრის გეგმები და დიდი ზარალი მიაყე-
ნა მას. გენადის ჩვენ რაზმის შეკრება მო-
უწყვეთ და იქ მოვაყოლეთ დაწვრილებით
ყველაფერი. ამავე შეკრებაზე მივეცი თ რე-
კომენდაცია კომკავშირში შესასვლელად. ის
ჩვენი სკოლის გმირია.

— მართალია, მართალი. — უპასუხეს
პიონერებმა და გენადი აიტაცეს.

— ჩემო პატარა მეგობრებო, ახლა უკვე
ლხინის დროა. — მიმართა თამარმა ბავ-
შვებს, — თოვლის ბაბუები ტკბილეულებით
გაგვიმასპინძლებიან.

ბავშვებმა ნაძვის ხის გარშემო რამდენიმე
წრე გააკეთეს. გაისმა მხიარული სიმღერები.
თოვლის ბაბუები სახსე კალათებით გარს
უვლიდნენ წრეს და უხვად აჯილდოებდნენ
პატარებს, რომელთა სიცილ-კისკისი გარე-
მოს აყრუებდა.

სტუმრად მოსული კოლმეურნეები აღტა-
ცებით შეჰყურებდნენ ბედნიერი ბავშვების
ზეიმს. — ნეტავ შენს მშობელს, შვილო თა-
მარ, — შენატროდა მოხუცებული კოლმე-
ურნე ქალი.

— ხელავ, ვანო, — უთხრა კოლმეურნე-
ობის ბრიგადირმა კირილე ზურაშვილმა მო-
ხუცებულ გლეხს, — რა ბედნიერი თაობა
იზრდება. საწყალი მამაჩემი 1904 წელს ია-
პონიასთან ომში დაიღუპა, მე აკვანში დავრ-
ჩი ობლად, დედა თვალებს იწყალებდა კერ-
ვით, მაგრამ მაინც მშვიერ-ტიტველი ვიზრდე-
ბოდი, არავინ ზრუნავდა ჩვენზე. ვის იფიქ-
რებდა, რომ სწავლა-განათლება მიმელო. საბ-
ჭოთა ბავშვებისათვის კი გზა ყველგან ხსნი-
ლია.

— ბიძია კირილე, ბიძია კირილე, — შე-
ნოხევიენ პიონერები და ლაპარაკი შეაწყვე-
ტინეს, — წამოღით ახლა ჩვენთან ერთად
კლუბში, კონცერტი იწყება და კომკავშირის
რაიკომის მდივანი გვეძახის, გაჩვენებთ ჩვენს
წმინტქმედებს.

ბინდებოდა, როდესაც ბავშვებმა შევი-
და მთაფრეს და უივილ-ხივილი გამოიხილ-
ნენ კლუბიდან. უმრავლესობას შიშობლები
მისვლოდათ წასაყვანად და მარხილებში
ცხენები ებათ. მაგრამ ბავშვები თითქოს ვერ
ამჩნევდნენ მშობლებს, ჯგუფ-ჯგუფად შექ-
რებილიყვნენ, ზოგი გუნდაობდა, ზოგიც გაც-
ხარებული კამათობდა.

— მერი, იჩქარე, შვილო. შინ სტუმრები
გელოდებიან. ბებიამ გოზინაყი და ტკბილე-
ული უკვე მოგიმზადა.

— ნინო, რომ იცოდე, რა კარგი ნაძვის ხე
დაგიდგა მამამ!

ეუბნებოდნენ მშობლები შვილებს და
მარხილისაკენ იწვევდნენ. თამარიც იქვე
იყო და პიონერებს ემშვიდობებოდა.

— გმადლობთ, ამხანაგო თამარ, გმად-
ლობთ. — გაისმოდა ბავშვების წკრიალა
ხმები.

ბავშვები დიდხანს ატრიალებდნენ ცხვირ-
სახოცებს. თამარმა მიხედა და მის გვერდით
კოსტია ჩერპანოვი შენიშნა, რომელსაც სახე
დანადვლიანებოდა. მიხვდა რაიკომის მდი-
ვანი, ბავშვს თუ რატომ წყდებოდა გული.

— კოსტია, რამ დაგაღონა? — შეეკითხა
თამარი ბავშვს და თავზე ხელი გადაუსვა.

— დღეს შენ ჩემი სტუმარი იქნები... გე-
ლა! — დაუძახა მან ძმას, — აბა, შენ იცი,
გენადიც იპოვნეთ და შინ წადით, მეც ახლა-
ვე დაგეწვიეთ.

თამარი რაიკომში შებრუნდა. მიღებული
ფოსტა გადასინჯა, ზოგიერთი მასალები
ცალკე გადასდო.

როდესაც თამარი შინ დაბრუნდა, ბავშვე-
ბი ისე გართულიყვნენ თამაშში, რომ იგი
ვერც შენიშნეს.

— დედა, ვეცადოთ კარგად გაუმასპინ-
ძლდეთ პატარა სტუმრებს, — უთხრა დედას
თამარმა და გადაეხვია.

ბავშვები მაგიდას მოუსხდნენ.
„მოგილოცავთ ახალ წელს!“ „მოგილო-
ცავთ ახალ წელს!“ — გაისმა რადიოში. თა-
მარმა გოზინაყი ჩამოუჩრია ბავშვებს და
სათითოდ გადაკოცნა.

თამარ საჯარო

ბრიგოლ აბაშიძე

არ გინახავთ მეგობრებო? —
ქართლში ერთი სოფელია,
იქაური ვაშლის ქება
მთელ ქვეყანას მოჰყენია.

იქ რომ მსხალი დამწიფდება,
ცარიელა შაქარია;
კაცი, ქალი, დიდ-პატარა
ბალებს ზრუნვით დაჰხარია.

მაგრამ შთგან ერთი არი
ხანდაზმული, თმაქალარა,
მის ბაღნარში ერთ ნერგიც
არასოდეს არ გამხმარა.

დადის, ამყნის დანით ხელში,
ქორფა ყლორტებს ჩაჰკირკიტებს,
საოცარი შეგონება აქვს
ამ კეთილი კაცის თითებს.

ხვდება, შველა რომელს უნდა,
რომელია გასაჰკირში,
მან პირველმა გააშენა
ახალ-ახალ ვაშლთა ჯიში.

ერთ ჯიშს ამყნის მეორეზე,
ელავს მისი მჭრელი დანა,
ქართლში ბევრი უცხო ხილი
მან პირველმა შეიტანა.

ზამთარ-ზაფხულ თავს ევლება
ბაღია, თუ ვენახია,
მას სახელით არვინ იცნობს,
მიჩურინელს ეძახიან.

მწიფე ხილი არვის ახსოვს
მის ნაკვეთზე მოლულელი,
მისი ბაღის სანახავად
მოდის ბევრი შორეული.

ჰოდა, აბა, რატომ გიკვირთ,
მეც რომ მისი მოწაფე ვარ?
განა ბაღში რბენა კმარა
მწიფე ხილის მოსარბევად?!

ბიჭი უნდა გამრჯეც იყო,
რომ ვერვინ თქვას შენი ცუდი!
უკან დადევთ მიჩურინელს
შეგირღების მთელი გუნდი.

მუყაითებს არ გვიშორებს,
ზარმაცები ეჯავრება,
ჯიშებს გვაცნობს, თვითონ გვაჩვენებს
მყნობასა და შეჯვარებას.

ჩვენც ვცნობთ შველა რომელს უნდა,
რომელია გასაჰკირში,
ვცდილობთ ყინვას შევაჩვიოთ
ხეხილი და ვაზთა ჯიში.

ერთ ჯიშს ვამყნით მეორეზე,
ჩვენს ხელბშიც ელავს დანა,
ვსწავლობთ, ვიკვლევთ უცხო ჯიშებს
მშობელ ქართლში შესატანად.

ახლა ქართლში მოწინავე
ჩვენი კობტა სოფელია,
ჩვენებური ხილის ქება
მთელს ქვეყანას მოჰყენია.

ბუნების დიდი ვარდაპეუნეო

იყო დრო, როცა გაზაფხულზე ქალაქ კოზლოვში იამსკის ქუჩის მცხოვრებთ, რომელთაც კარ-მიდამოში ხეხილი ჰქონდათ მოშენებული, აკვირებდა რკინიგზის კონტორის მოხელის მიჩურინის მოქმედება. იგი დააკაუნებდა რომელიმე ეზოს კარზე, საჩქაროდ შევიდოდა ეზოში და, მისვლის მიზეზის განუმარტავად, მოითხოვდა წაყვანათ ბაღში.

ბაღში მიჩურინი შეარჩევდა ერთ-ერთ ვაშლის ხეს, გასხნიდა თავის სამგზავრო ჩანთას, საიდანაც ამოიღებდა პატარა, ბრწყინვალე ჩქმეტიას. ამ ჩქმეტიათი მიჩურინი ვაშლის ხეზე ორსამ კოკორას გაშლიდა და იქიდან გამოქექდა მტვრიანებს. შემდეგ კოკორებს დახურავდა მარლის ტომრაკებით და ტომრაკებს ტოტებზე დაამაგრებდა. გვერდით დაუკიდებდა თუნუქის ეტიკეტს და შთამავონებლად იტყოდა:

— გაუფრთხილდით ამ ტოტებს. აუკრძალეთ ბავშვებს, რომ არ შეეხონ. ხვალ, ათთერთმეტ საათზე, ისევე მოვალ და ყველაფერს აგჩინო. — ბოდიშს მოიხდიდა, აი-

ღებდა თავის სამგზავრო ჩანთას და საჩქაროდ სტოვებდა ბაღს.

— ნამდვილად ახირებული კაცია ეს მიჩურინი! — ამბობდნენ მცხოვრებნი. მიუხედავად ამისა, ცნობისმოყვარეობა აიძულებდათ ხელი არ ეხლოთ მიჩურინის მიერ მარლის ტომრაკებით შეხვეულ კოკორებისათვის და უცდიდნენ, რა იქნებოდა მეორე დღეს.

მართლაც, მეორე დღეს მიჩურინი ისევ მივიდოდა ბაღში შერჩეულ ვაშლის ხესთან, ამოიღებდა სამგზავრო ჩანთიდან პატარა მინის ქილას, კოკორებს შემოხსნიდა ტომრაკებს და მინის ქილიდან ყვავილებში ჰყრიდა სხვა ვაშლის ხეებიდან მოტანილ ყვავილების მტვერს. კოკორებს ისევ ტომრაკებით დახურავდა და განმარტავდა, თუ რა ცდას აკეთებდა.

— თუ ჩემმა ცდამ გაამართლა, — ამბობდა ის, — ამ ტომრაკებში განვითარდება და დაშვიდდება ვაშლები. მე ჩემი ხელით დაგირგავთ კიდევ ერთ ვაშლის ხეს. — და შემდეგ მიიჩქაროდა.

ასე იყო თუ ისე, ხეხილის მეპატრონეებს მაინც საკვირველებად მიაჩნდათ მიჩურინის მოქმედება. მაგრამ საკვირველი აქ არა იყო რა.

იმ დროს რკინიგზის კონტორის მოხელეს ივანე მიჩურინს არ ჰქონდა თავის ბაღში მსხმოიარე ხეხილი და იძულებული იყო ცდები ჩაეტარებია, ახალი ჯიშების მისაღებად, სხვის ბაღებში.

მოულოდნელი და საკვირველი სტუმარი მიჩურინი მალე ხდებოდა სასურველ სტუმრად. იგი მკურნალობდა დაავადებულ ხეებს, მცხოვრებლებს ურჩევდა, როგორ უნდა მოეგლოთ ბაღისათვის, როგორ ჩაეტარებიათ ბრძოლა მავნებლებთან, ამარაგებდა მათ თესლეულით და აძლევდა ნერგებს, ამზადებდა თაგვების, ჭიანჭველებისა და მასხრების საწინააღმდეგო შხამებს. საჭიროების დროს აწარმოებდა საათების შეკეთებას, ასწორებდა საკერავ მანქანებსა და საწადირო თოფებს.

მაგრამ მაშინ, მეფის ბნელ დროში, მიყრუებულ პროვინციაში არავის არ წარმოედგინა

ნა, რომ მომავალში მიჩურინი იქნებოდა ბუნების დიდი გარდაქმნელი.

* * *

ივანე ვლადიმერის-ძე მიჩურინი დაიბადა 1855 წელს 28 ოქტომბერს, პატარა კარ-მიდამოში, რიაზანის გუბერნიისა.

მიჩურინის ბაბუა ივანე ივანეს-ძე — „მაიორი და კავალერი“ ნაპოლეონის წინააღმდეგ მეომარი — და მამა გატაცებული მებრძოლები იყვნენ.

მიჩურინის ბავშვობისა და ყრობის წლები მიდიოდა ბაღში, რომელიც მისმა მამამ გააშენა მდინარე პრონის ნაპირზე.

მოწიფულობის წლებში იკონებს რა თავის ბავშვობას, მიჩურინი წერს: „რაც ჩემი თავი მახსოვს, ყოველთვის მთელი არსებით ნიკპრობილი ვიყავი მხოლოდ ერთი მისწრაფებით, რომ გამეზარდა ესა თუ ის მცენარე. ეს ვატყობა იმდენად ძლიერი იყო, ლამის ვერ ვამჩნევდი ცხოვრების ბევრ სხვა დეტალს. მათ ჩაიბარეს ჩემს ახლო და თითქმის არ დასტოვეს კვალი ჩემს მეხსიერებაში“.

შინაურული სწავლა მიჩურინს დააწყებინეს ადრე — თბილისის ასაკიდან. ასწავლიდნენ მამა და დეიდა ტატიანა ივანეს ასული. სოფლად სკოლაში მიჩურინი არ ყოფილა.

შემდეგ მამამ მიჩურინი მიაბარა პრონსკის სამაზრო სასწავლებელში. ეს სასწავლებელი მიჩურინმა დაამთავრა და ენერგიულად დაიწყო მომზადება უმაღლეს სკოლაში შესასვლელად. მაგრამ მოულოდნელად უბედურება ეწია: მიჩურინს მამა გარდაეცვალა და მათი კარ-მიდამო ვალში წაიღეს ადგილობრივმა მდიდრებმა. ბიძამ ლეი ივანეს-ძე მიჩურინმა ყმაწვილი რიაზანის გიმნაზიაში მოაწყო, მაგრამ გიმნაზიაში შესვლისთანავე მიჩურინი გამოირიცხულ იქნა, როგორც „უბრძოლი“.

ასეთმა გატეხილმა ცხოვრებამ ახალგაზრდა მიჩურინი აიძულა, დაეტოვებინა მშობლიური მხარე. იგი გადასახლდა კოზლოვში და დაიწყო მუშაობა რკინიგზაზე კონტორის მოხელედ, სადაც მცირე ხელფასს ღებულობდა.

მაგრამ სამსახური არ იზიდავდა ახალგაზრდა მიჩურინს, მას მთელი სულით სხვა პროფესია — მებაღეობა იტაცებდა.

და მართლაც, შიშველ ქალაქურ პატარა კარ-მიდამოში, რომელიც იჯარით აიღო სამ მანეთად თევში, მიჩურინმა, პირველმა რუსეთში, 1875 წელს მოაწყო სანერგე ყინვაგამძლე ჯიშების — მსხლის, ვაშლის, ჩლივის, ბალის, ჭერამისა და ვაზის გამოსაყვანად.

მიჩურინი დამოუკიდებლად სწავლობდა ბოტანიკას, ბიოლოგიას და მცენარეთა ფიზიოლოგიას. თავისი კვლევითი მუშაობები პირველი ათი წლის შემდეგ მიჩურინი უკვე გამოიღო ბურჟუაზიულ მეცნიერთა წინააღმდეგ, რომლებიც მავნებლურად ქადაგებდნენ: „ადამიანი უღონოა შესცვალოს ბუნებას წესრიგი“ და ამტკიცებდნენ, რომ „ბუნებაზე უკეთესს ვერაფერს მოიფიქრებ“, რომ „მცენარეები და ცხოველები არ იცვლებიან და რჩებიან ისეთებად, როგორებიც შექმნა ისინი უფალმა ღმერთმა“.

მაკაცრ კლიმატურ პირობებში მიჩურინმა შესძლო მიეღო ახალი ყინვაგამძლე, უხვმო-საგლიანი, შესანიშნავი ხარისხის ნაყოფის მქონე ვაშლი, ზამთრის მსხალი, ალუბალი, ქლიავი, ბალი, ჭერამი და ვაზი.

იმ დროს ივანე ვლადიმერის-ძე ცხოვრობდა ძლიერ ღარიბად. მეფის მთავრობა პატარა მნიშვნელობასაც არ აძლევდა მის უდიდეს მიღწევებს და უარი უთხრა მიჩურინს თხოვნაზე იმის შესახებ, რომ მისი მუშაობის გასაგრძელებლად და განსაჯიფებლად ჩამოეყალიბებიათ სპეციალური სკოლა.

მიჩურინის მუშაობის მნიშვნელობის შესახებ ბურჟუაზიული მეცნიერები სდომონენ. მიჩურინის სახელგანთქმული ალუბალ-ბალის ჰიბრიდები „უკანონოშობილად“ იწოდებოდა.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ მიჩურინი მიწათმოქმედების განყოფილებაში მივიდა და განაცხადა:

— მე მინდა ვიმუშაო ახალი ხელისუფლებისათვის.

ამ მომენტიდან დაიწყო ნათელი ხანა მიჩურინის ცხოვრებასა და მოღვაწეობაში.

ვლადიმერ ილიას-ძე ლენინისა და შიმდეგ იოსებ ბესარიონის-ძე სტალინის მითითებათა საფუძველზე დაიწყო მიჩურინის საქმის სწრაფი განვითარება. მიჩურინის ძირითად მეცნიერულ მიღწევაზე შეიქმნა მეხილეობის მეცნიერულ-საწარმოო მსოფლიო უდიდესი ცენტრი; ჩამოყალიბდა ცენტრალური გენეტიკური ლაბორატორია, სამეცნიერო-საკვლევო ინსტიტუტი, უმაღლესი სასწავლებელი, ტექნიკუმი, საბაღეო სასოფლო-სამეურნეო სადგური და მიჩურინის სახელობის საბჭოთა მიჩურინეობა-ბალი 3.500 ჰექტარზე. ქალაქ კოზლოვს, ჯერ კიდევ ივანე ვლადიმერის-ძე მიჩურინის სიკვდილის შემდეგ, იწოდებოდა ქალაქ მიჩურინსკი. მთავრობამ მიჩურინი დააბილდოვა შრომის წითელი დროშის ორდენით და ლენინის ორდენით.

მიჩურინმა თავისი დიდი კვლევითი ტალანტის წყალობით ბუნებაში ბევრი ისეთი რამ

დაინახა, რაც ფარული და შეუმჩნეველი რჩება ბევრი ადამიანისათვის. მცენარის განვითარებაში მენიშნული მთელი თავისებურება მიჩურინმა შეისწავლა არა იმისათვის, რომ მხოლოდ აეხსნა განვითარების მსვლელობა, არამედ იმიტომ, რომ ფონიერულად ჩარეულიყო ბუნების მოქმედებაში, დაუფლებოდა მცენარის ცხოვრების კანონზომიერებას და მიეღო ბუნებისაგან რაც შეიძლება მეტი, ადამიანის მუდმივმზარდი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად.

პროლეტარიატის უდიდესი მასწავლებელი კარლ მარქსი ამბობდა:

„ფილოსოფოსები მხოლოდ სხვადასხვა-ნაირად განმარტავდნენ სამყაროს, მაგრამ საქმე ისაა, რომ სამყარო შეცვლილ იქნეს“.

მიჩურინი მარქსისტულად, მატერიალისტურად აწარმოებდა მცენარის გარდაქმნას და გადაკეთებას ადამიანის სასარგებლოდ.

იმისათვის, რომ შექმნილიყო ჩვენი სამშობლოს შუა ზოლისათვის ყინვაგამძლე ჯიშები: ვაშლი, მსხალი, ჭერამი, ატამი და ვაზი ისე, რომ არ დაცემულიყო ნაყოფის ხარისხი და მოსავლიანობა, საუკეთესო სამხრეთულ ჯიშებთან შედარებით, საჭირო იყო ისეთი საშუალების გამოჩახვა, რომელთა დახმარებით მოზარდ ორგანიზმებს შეეძლებოდათ აეტანათ რუსეთის ზამთრის ყინვა.

მიჩურინმა აღმოაჩინა განსაკუთრებული საშუალება. აი, მაგალითად, როგორ გამოიყვანა მან თავისი ცნობილი მსხალი „ბერე ზიმნაია“. დედამცენარედ მეცნიერმა აიღო უსურჩის ველური მსხალი, შორეულ აღმოსავლეთიდან. მისი ნაყოფი თითქმის არ იჭმება, მაგრამ ხე გამოირჩევა ყოველწლიური მაკალი მოსავლიანობით, სიცოცხლის ხანგრძლივობით, რომელიც იტანს სამოცგრადუსამდე ყინვას. მამამცენარედ მიჩურინმა აიღო მსხვილი „ბერე-როიალ“ ყირიმიდან. ის ყოველწლიურად იძლევა მაღალ მოსავალს, მსხვილი ნაყოფი აქვს, მკაფიოდ დაფერილი, მეტად გემრიელი და შესანიშნავად ინახება მთელი ზამთრის განმსვლელობაში.

მიჩურინმა შეაჯვარა ეს ორი ხე და მიიღო თავისი ცნობილი მსხალი „ბერე ზიმნაია“, რომელიც ინარჩუნებს უსურჩის ველური მსხლის ყინვაგამძლეობას და „ბერე-როიალის“ ნაყოფის სიდიდესა და გემოს თვისებას.

მიჩურინმა დაადგინა, რომ თავის სამშობლო ადგილიდან ასე დაშორებულ მცენარეების შეჯვარებით მათი შთამომავლობა

უკეთესად ეგუება ცხოვრების პირობებს ახალ სამშობლოში.

ასეთი გზით შეაჯვარა მიჩურინმა აღმოსავლური ვაზი სამხრეთის კულტურულ ვაზთან და მიიღო ახალი ვაზის ჯიშები, რომლის ნაყოფი ახლა მწიფდება მთელ შუა რუსეთში: მოსკოვის ახლო, სმორენსკში, პსკოვის ოლქში, ბამკირეთში და ბევრ სხვა ადგილას.

მიჩურინმა შეაჯვარა არა მარტო ერთი ბოტანიკური სახის მცენარეები, არამედ მორეული გვარის მცენარეებიც. მაგალითად, ალუბალი ბალთან, მოთხვი ალუბალთან. ტნავი მსხალთან.

ი. ვ. მიჩურინმა გამოიმუშავა მცენარის ცხოვრების წარმმართველი ბევრი მეცნიერული საშუალება, მაგრამ მის მუშაობაში მთავარია მენტორის ხერხი. ამ ხერხის გამოყენებით ადამიანს შეუძლია მართოს მცენარის ცხოვრება, აიძულოს იგი გარდაიქმნეს და მოიტანოს დიდი სარგებლობა.

მენტორის ხერხის საშუალებით მიჩურინმა შექმნა მსხლისმაგვარი ვაშლი „რენეტ ბერგამოტნი“; თავის ჯიშთან შედარებით, ნაყოფი დაუმსხვილდა „კანდილ-კიტაიკს“. უგემურ და წვრილ ვაშლებისაგან მიჩურინმა მიიღო მსხვილი და გემრიელი ვაშლები, ხოლო ვაშლი „ბელფეორ კიტაიკი“, რომლის ნაყოფი შემოდგომაზე შემოდიოდა, გარდაიქმნა ზამთრის ჯიშად.

ბუნების დიდი გარდაქმნელის მეცნიერული მიღწევებით მიჩურინის მოწაფეები და მიმდევრები ჩრდილოეთში, ურალში, ციმბირში და შორეულ აღმოსავლეთში ჰქმნიან თავის ადგილობრივ არა მარტო ვაშლისა და მსხლის ყინვაგამძლე ჯიშებს, არამედ ისეთი სამხრეთული მცენარეების ყინვაგამძლე ჯიშებს, როგორც არის ვაზი, ჭერამი, ბალი. მიჩურინელები აუმჯობესებენ ძველსა და ჰქმნიან ხორბლის, ჭვავის, კარტოფილის და სხვა სასარგებლო მცენარეთა ახალ ჯიშებს.

ცოცხალი ბუნების გარდაქმნაში ასე ათასობით ნორჩი მიჩურინელები დებულობენ მონაწილეობას. ეს არის ყოველი პიონერისა და მოსწავლის საინტერესო და კეთილშობილური საქმე. საჭიროა ყოველთვის მიჩურინულად გადავლახოთ სიძნელე, კეთილშობილური მიზნით, დაყინებით მივისწრაფოდეთ ბუნების გარდასაქმნელად, შევქმნათ უმშვენიერესი მცენარეები და მოვროთოთ მშობლიური მიწა მწვანე ბაღებითა და პარკებით.

ა. ბახაროვი

მოთხრობა

მოთხრობა

ნახ. ირ. რაზმაძის

მღვიმედან წერაქვეები და ნიხბები ცადმოი-
ტანეს. იღვნენ ერთხანს დაფიქრებულნი,
შეჰყურებდნენ ერთმანეთს. მერე რეზო ზა-
სიან ლოდზე ჩამოჯდა, გოგი და ზაზა ნიხ-
ბებს დაეყარდნენ. მათი შუბლი ფიქრს დაე-
ღარა. რეზო მართლა სწულხდა, მართლა გა-
ნიცდიდა, ზაზასაც დიდი ადამიანის ზრუნვა
მორეოდა. გოგის კი არ შეეძლო ასეთი და-
დინჯება, მაგრამ, მეგობრების მიბაძვით,
ტუჩები გამოებურთა, თუმცა მზად იყო ყო-
ველ წუთს ცას სწეოდა სიხარულით.

დაფიქრებულიყვნენ მეგობრები.
დალონებულნიყო ძველი ციხის ჩამოშლი-
ლი ქონგურები, ზოგჯერ ჩიტუნები შემოიფე-
ლებოდნენ ლალი ჭიკჭიკით, სულ მალლა კე-
დელზე ამოსულ ასკილის ბუჩქს ჩაუფრთია-
ნებდნენ. ფრინველებს ფიქრიან თვალებს
გააყროლებდნენ მეგობრები, მერე ერთმანეთს
შეჰხედავდნენ მოწყენილი ღიმილით და
კვლავ თავს ჩაჰკიდებდნენ.

რას დაელონებინა მეგობრები?
ზშირად, ძალიან ზშირად მასწავლებელი
დიდი გატაცებით, სიამაყით და სიხარულით
მოუთხრობდა, როგორ დაეძებნენ საქართვე-
ლოს სიძველეებს სწავლული ადამიანები,
რა ძვირფასი ნივთები აღმოაჩინეს და, ამ
აღმოჩენათა მიხედვით, როგორ ახსნეს ჩვე-
ნი წარსულის ბევრი შეუსწავლელი ამბავი...
ვის არ მოესურვებოდა ამ საქმეში წვლილის
შეტანა! მერე, თურმე, ბევრი რამ კი არა
ნდომია ძიებას (ასე დაასკვნეს რეზომ, ზაზამ
და გოგიმ); ძველი სასაფლაოს, ძველი ციხის,
ნაქალაქარის, ნასოფლარის ადგილას უნდა
თხარო, თხარო და რალაცას წააწყდები. მე-
რე გაზეთში დასწერენ, რა აღმოაჩინა მოხა-
ლისეთა ჯგუფმა რეზოს შეთაურობით, მას-
წავლებელი მთელ სკოლას მოსდებს ამ ამ-

ბავს... ვინ იცის, ვინ უწყის რა აღმოაჩი-
ნონ?!.

თქვეს და აღასრულეს, აიტანეს წერაქვე-
ები, ნიხბები, თოკები მალალ მთაზე, შემოუა-
რეს და შემოთხარეს ციხის ირგვლივ მიდა-
მო. თხრიან, ჩიჩქნიან აგერ რამდენიმე დღეა,
მაგრამ ვერაფრის ნიშანკვალს წააწყდნენ.

მაშ, არ დალონებულნიყვნენ?!

მაგრამ გოგის მანც ეცინებოდა ხოლმე
და უბღვერდა რეზო...

—რა გქნათ?!—სასოწარკვეთით იკითხა ზა-
ზამ.

—უნდა ვეძებოთ!.. ხელის აღება არ შეიძ-
ლება! — დინჯად მიუგო რეზომ. — ვინ
იცის, როგორც კი თავს დავანებებთ, კიდევ
ერთი წერაქვის დარტყმა იყოს საჭირო და
რალამაც იჩინოს თავი, ჰა?!

—ჰა, ჰა, ჰა! — გაიციინა გოგიმ.

—გოგი! — თვალები დაუბრიალა რეზომ,
—თუ კიდევ გაიციენ, აღარ წამოგიყვანთ!
შენ მანც ვერ გაიგებ რას ვაკეთებთ!

—რას გაიგებს!—ამრეზით დაატანა ზაზამ.
რეზოს ვერაფერი შეხედა გოგიმ, ზაზას კი
შეუტია:

—შენმა მზემ! რას გაიგებს?! ჰმ, ეს გაი-
გებს და მე ვერა.. განა მე არ ვიცი გაზეთი?!
საგაზეთო საქმეს ვაკეთებთ, აი, თუ ვერ გა-
ვიგებ!

—საგაზეთო კი არა, ლობიოს ჭამის საქ-
მესაც არ ვაკეთებთ, მეტი მუშაობაა საჭირო!
—მტკიცედ თქვა რეზომ.

—მერე ვინ ამბობს არ ვიმუშავებო?! შენ
მხოლოდ ხელი დაადე სადა ვთხარო! — გუ-
ლიანად თქვა გოგიმ.

—კიდევ ეგაა საქმე, სადაც ხელი დავადე,
არაფერი აღმოჩნდა! — ამოიოხრა რეზომ.

—მერე მე რას მიწყრებით?! — გაიკვირ-
ვა გოგიმ.

— შენ იმას გიწყობი, საქმე დასალონებლად გვაქვს და არა სასაცილოდ, ეს უნდა გაიგო!

— დასაფიქრებელია და ვიფიქროთ, აღარ გავიცინებთ! — შუბლი მოჭმუხნა გოგამ, მაგრამ მაინც აკვირდებოდა ზაზას, ეგებ სასაცილო რამ შეგნიშნო.

იფიქრეს, იფიქრეს!

ბევრი იფიქრეს თუ ცოტა იფიქრეს, რეზო წამოდგა, გაიარა. ფეხდაფეხ აპყვენენ მეგობრები.

— ჯერ ადგილი უნდა დავიგულოთ! — თქვა რეზომ.

— ადგილი უნდა დავიგულოთ! — გაიმეორა ზაზამ და გოგის გადახედა, აბა, თუ მიხვდება მერე რა უნდა გაკეთდესო.

— დავიგულოთ! — თქვა გოგამაც.

— ამისათვის საჭიროა დავაკვირდეთ გარემოს და გავიხსენოთ წარსული. — უკვე ციხის წინ მოედანზე იყვნენ, როცა ესა თქვა რეზომ.

— ჰო, გაიხსენებს, ფოფი გაიხსენებს დაწვრილებით, ისემც თავი დაუტრიალებს! — გაჰკვილა ზაზამ.

— შენმა მზემ! — შეუთია გოგამ, — აბა თუ ვერა: ამ ციხეს ერთხელ დამით შეცრად თავს დაესხა მტერი. კიბეები მოადგეს, ამობობდნენ კედლებზე. დროზე გაიგეს მეციხოვნეებმა და იმ ხრამში გადასჩხეს ყველანი.

— მოიცა, მოიცა! — შეაწყვეტინა რეზომ, — მტერს ალბათ ნაძარცვი ჰქონდა თან, სულ იმ ხრამში ჩაიყოლებდნენ! ჰერიპაა, აი, სად უნდა ვეძიოთ! შენი ჭირიმე გოგი, შენი!

გოგამ თავი ამაყად დაიჭირა.

ანაწივით გადახედა ზაზამ.

მერე ხრამის პირას, დიდ თელას ჩააბეს თოკი და ისროლეს ხრამში, ისროლეს წერაპეები და ნიჩბებიც. ჯერ რეზო ჩაცოცდა, მერე ზაზა, მერე გოგი...

დიდხანს თხარეს. უცებ წერაპევი რაღაცას მოხვდა, დაიწყებოდა. სახე გაებადრათ, ნათელი დაადგათ მეგობრებს, ჩამუხლეს, ფრთხილად, თითქმის ფრჩხილებით დაიწყეს მიწის შემოცლა. შემოაცალეს, შემოთხარეს და უანგით ჩაჭმული, მორკალული ხმალი შერჩათ. ხელი შეახეს თუ არა, ვადაში გადაიხსნა ხმალი. უანგიც ჩაიშალა და ჩარჩა მიწაში.

— წარწერა არ ატყვია? — ფულის ფანცქალით იკითხა ზაზამ.

— წარწერა თორემ ამისმა ვერნობამ დიდი რამ ეწერება, კარგი რაც ჰქონია, უანგს შეუჭამია. ბარემ სულ შეეჭამა და ეს ნასახიც არ დარჩენილიყო! — მძულვარებით თქვა რეზომ. — თურქული ხმალია, მუხეუმშიც აკი გვაჩვენეს!

ხმალი მიწას დაანარცხა რეზომ, მერე მოწით მოიხება, მოიწმინდა ხელისგულზე დარჩენილი უანგი.

— ამათაც გვასწავლა რა! დამცინავდ თქვა ზაზამ და შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა. — მოდი და აპყევი ბრიყვის რჩევას!

— მე რა ვქნა! — გულდაწყვეტით ჩაიღუღუნა გოგამ, დაღლილიყო, როდღა ეცინებოდა.

მერე ქვა და ღორღი მიაყარეს დამსხვრეულ ხმალს, ორმო მიწით ამოავსეს და, როცა ზევით ავიდნენ, იქიდანაც დააყარეს ბელტები.

— უანგმა გჭამოს, მიწამ გჭამოს! — ჩასძახოდა ზაზა.

პრ. პარკინივილი

ნახ. შ. ცხადაძისა

ქვიშხეთი ზაფხულში ჩვენი მოსწავლე ახალგაზრდობის საეანეა. წელს აქ ხუთი პიონერთა ბანაკი და ხუთმეტამდე საბავშვო ბაღი იყო.

მეტად საინტერესო, მრავალფეროვანია პიონერთა ცხოვრება ბანაკში. პიონერთა ბანაკის ყოველი დღე სიმღერაა საამურ ცხოვრებაზე, სიმღერაა მსოფლიოში უბედურ ბიერეს ბავშვებზე, საბჭოთა ბავშვებზე. ბედნიერებაა სწერო მათზე, იმღერო მათზე. უშრეტო მასალაა მწერლისათვის, მაგრამ ჩემი ნარკვევის დღევანდელი ამოცანა კონკრეტულია. მე მოგიტხოვრებ ერთ დღეზე ძალიან ფრთხილად, ისე, რომ არც არაფერი მოვაკლო და არც გადავაჭარბო. ეს არის პიონერთა დღე.

17 აგვისტოს შებინდებისას ბანაკში პიონერთა საყვირის ხმა გაისმა. ეს იყო ნიშანი, რომელიც პიონერებს ხაზზე დასადგომად მოუწოდებდა. მეც გავყევი იმ ნიშანს. მოედანზე, კაკლების ხეივანში, ანძაზე ამართულ დროშის ქვეშ პიონერები გამწკრივდნენ. ეს არის სახვატრობის მუშაკთა პროცესირების პიონერთა ბანაკი. რაღაც განსაკუთრებული სახეიშო განწყობილებაა. აი, გამოჩნდა ბანაკის უფროსი, ომგადახდილი სილიბისტრო ქაროსანიძე. რაზმის ხელმძღვანელები უბატაკებენ რაზმების მდგომარეობის შესახებ. ბანაკის უფროსი მიესალმა ხაზზე მდგომ პიონერებს. ვაჟაშა საერთო პასუხი.

— ამხანაგო პიონერებო ხვალ ჩვენთვის განსაკუთრებული დღეა, პიონერთა დღე. ხვალ თქვენ იქნებით ბანაკის ხელმძღვანელები, ჩვენი კი რიგითი პიონერები. ხვალინდელი დღე ჩვენი გამოცდის დღეა. შევამოწმებთ თუ რა გასწავლეთ და როგორ ისწავლეთ. — თქვა ქაროსანიძემ და სია წაიკითხა.

— ხვალ 18 აგვისტოს დილის ექვსი საათიდან საღამოს ოც საათამდე ბანაკის ხელმძღვანელები და მოსამსახურე პირები არიან: 1. პიონერი ჟორა მახრამაჯიანი — ბანაკის უფროსი, 2. ბანაკის უფროსი პედაგოგი — ნონა ფხაკაძე, 3. ექიმი — ჩოჩიაშვილი ცეზარი, 4. ექიმის თანამშრომელი — ლიზა სოლოვიოვა, 5. უფროსი პიონერხელმძღვანელი — გურამ ბეჟანიშვილი, 6. დიასახლისი — მაყვალა ყავრელაშვილი, 7. სამწეო ნაწილის უფროსი — ოთარ კვაჭავაძე, 8. მზარეული — აკაკი კუხეიშვილი, 9. ფიზკულტურის ხელმძღვანელი — ელგუჯა კოლუაშვილი. იმედი მაქვს, ბრწყინვალედ შეასრულებთ თქვენზე დაკისრებულ მოვალეობას.

— მზად ვართ! — იყო საერთო პასუხი. ხაზი დაიშალა. ყრიბულმა აავსო მწვანე უბანი. ხვალინდელი ხელმძღვანელები გარკვეულდნენ დღევანდელ სამდივო ხელმძღვანელებთან. ჟორას ბანაკის უფროსი აძლევს რჩევა-დარიგებას. უფროსი პედაგოგი თამარ წერეთლი ესაუბრება ნონა ფხაკაძეს. ექიმი ნინო დევიძე ხვალინდელ „ექიმთან“ ცეზარ ჩოჩიაშვილთან არის. მიხეილ ბურდული გურამ ბეჟანიშვილს განუმარტავს თავის მოვალეობას. ოთარ თოლორაია სამწეო ნაწილის უფროსს, 11 წლის პიონერ ოთარ კუჭავას ესაუბრება. აკაკი კუხეიშვილი, რომელმაც ხვალ მამამისი ილია უნდა შესცვალოს, ეუბნება მამას, — მამო, დღეს მითხარი ყველაფერი, რომ ხვალ შენი დახმარების გარეშე კარგი სადილი გავაკეთო.

— ყურადღებით თუ იქნები, არ შერცხვები და არც შემარცხვენ. — უთხრა ილიამ და სამზარეულოსაკენ წაიყვანა ხვალინდელი „მზარეული“, ყველაზე დაძაბულ მდგომარეობაში ელგუჯა კოლუაშვილი.

ხვალ მან ფიზკულტურის ხელმძღვანელი უნდა შესცვალოს, და მერე იცით ვინ არის ბანაჯის ფიზკულტურის ხელმძღვანელი?! — ილია ტატიშვილი, საბჭოთა კავშირის გმირი, მკერდს რომ ოქროს ვარსკვლავი და 5 ორდენი უმშვენებს, მათ შორის ორი ლენინის ორდენია. და აი ხვალ ელგუჯას ეყოლება პიონერი ილია ტატიშვილი წითელი ყელსახვევით, ელგუჯამ უნდა უხელმძღვანელოს. რამდენი სიხარული მოაქვს ხვალინდელ დღეს!

II

აი, გათენდა თვრამეტი ავვისტოს დილა. მისცეს ვალეიძების ნიშანი. ყველანი იღვიძებენ მხოლოდ არ დგებიან. „ექიმმა“, ჩოჩიაშვილმა და „ექიმის თანაშემწემ“ სოლოვიოვმა დეზინტერის საწინააღმდეგო აბები ჩამოარიგეს. ისინი თეთრ ხალათებში გამოწყობილან ისე, როგორც მედიცინის მსახურთ შეეფერება. პირველად აბები მიიღეს, გუშინდელმა ექიმმა — დღევანდელმა პიონერმა ნინო დევიძემ და ექიმის თანაშემწემ გამოეშვილდა, შემდეგ სილბისტრო ქაროსანიძესა და ილია ტატიშვილს გაუმასპინძლდნენ. აქ ხუმრობას ადგილი არა აქვს, მთელი სერიოზულობით დაიწყო ეს დღე.

მისცეს დილის ვარჯიშის ნიშანი. ეს საათი პიონერთა საყვარელი დროა, მით უმეტეს ვარჯიშს ხელმძღვანელობს საბჭოთა კავშირის გმირი ილია ტატიშვილი, მაგრამ ეგ რა არის, ილია ტატიშვილი მწყობრში ჩამდგარა და დილის ვარჯიშს ელგუჯა კოლუაშვილი ატარებს, მწყობრში დგანან უფროსი ამხანაგები და ემორჩილებიან დღევანდელ ბანაჯის უფროსს. სამზარეულოში აკაკი ამზადებს ისაუზმეს, ოთარმა გააღო საწყობი და მოთხოვნილებს თანახმად გასცა საჭირო საწარმოვე, დღევანდელ დოკუმენტებს ქაროსანიძე კი არა, უთრა მასწავლიანი აწერს ხელს. და ეს ყველაფერი თამაში კი არ არის, არამედ ნამდვილი ამბავია პასუხისმგებლობის გრძნობით საესე.

ოთარ კვაჭავაძე კოლმეურნეობის თავმჯდომარემ გამოცხადდა. კოლმეურნეობის თავმჯდომარემ საეკვიდო ახელდახედა პატარა ოთარის. ეგ ვინ არისო, 11 წლის ბიჭი ამდენი თანხის საქონელს როგორ მიიღებსო. მაგრამ მოსტყუედა, ოთარმა ყოველი დოკუმენტი წესტად გააფორმა და საქონელი მიიღო.

პირველი რაზმის მესამე რგოლის პიონერს ფეხი ეტყინა, ქვას წაჰკრა, კოჭი გაუსივდა. „ექიმმა“ ჩოჩიაშვილმა გასინჯა და „ექიმის თანაშემწეს“ ლიზა სოლოვიოვას განკარგულება მისცა: — სპორტით დაუზღო და შეუხვითო. ლიზა პირნათლად ასრულებს და

ვალეძას. რამდენი სამუშაო აქვს „ექიმს“ და მის „თანაშემწეს!“

აკაკი „მზარეული“ სადილისთვის ამზადებს კერძებს, პირველი ბორში, მეორე ბრინჯის ფაფა, მესამე ხილეული. აკაკისაც ყავს თანაშემწეები. სადილი უკვე მზად არის. აცნობეს „ექიმს“ „ექიმი“ და მისი „თანაშემწე“ ამოწმებენ კერძებს და მოახსენებენ ბანაჯის უფროსს, რომ კერძები ხარისხიანია და შეიძლება გაცემა. მისცეს ნიშანი, ხელპირდაბანელი პიონერები სულთა მაგიდებს მიუსხდნენ.

— როგორ მოგწონს კერძი? — ვეკითხები ერთ-ერთ პიონერს.

— კარგია. ძალიან გემრიელი, — ამბობს პიონერი გურამ ქაროსანიძე.

— როგორ, სხვა დროს ცუდ კერძს აკეთებენ?

— არა, ჩვენს ბანაჯში, საერთოდ, კემრიელი საჭმელები მზადდება, მაგრამ დღეს განსაკუთრებით გემრიელია. ჩვენი თანატოლის მომზადებულია.

გასაგებია, ყველას თავისი მოსწონს.

სადილი გათავდა, დასვენების საათია. ამ დროს ბანაჯში მოძრაობა ან ხმაური არ შეიძლება. მე პიონერთა ოთახში ვზივარ და შთაბეჭდილებებს ვიწერ. ბანაჯის უფროსმა ორი წესრიგის დამრღვევი ჩამოიყვანა დაბლა.

— ესენი ვინ არიან? — ვეკითხები მე.

— შინაგანაწესის დამრღვევნი. დასვენების დროს იმის მაგივრად, რომ დაწოლილიყვნენ და დაესვენათ, სხვის ლოგინზედ დამსხნარიყვნენ და ხმამაღლა ლაპარაკობდნენ.

— ჩვენ დღევანდელ დღეზე ვმსჯელობდით. — წამოიძახა ერთმა მათგანმა.

— თქვენ ორმაგად დაარღვიეთ წესრიგი, ერთი, რომ ხმამაღლა ლაპარაკობდით, მეორე, კიდევ სხვის ლოგინზე იჯექით. ამის გამო თქვენ დასჯილი ხართ. ორთავენი დადგებით კუთხეში პირით კედლისაკენ.

— რისთვის? მოიცა, სულ შენ ხომ არ იქნები ბანაჯის უფროსი!

— ხვალ შენ იქნები და, თუ რაიმე დავაშავე, დამსაჯე. ახლა შესწყვიტეთ ლაპარაკი და ისმინეთ ჩემი ბრძანება, კუთხეებში პირით კედლისაკენ, იარ!

ორთავენი კუთხეში დადგნენ. ბრძანებას სად წაუხვალ!

— სანამდე უნდა იდგნენ ასე? — შევეკითხე ბანაჯის „უფროსს“. თუმცა შეიძლება უფროსი ბრჭყალების გარეშე ვახსენოთ, რადგან მე აქ ნამდვილ უფროსს ვხედავდი.

— მანამდე, სანამ ბოდიშს არ მოიხდენ

ვა პიონერულ სიტყვას არ მომცემენ, რომ ასეთ რამეს არ გაიმეორებენ.

— როგორ, ბოდიში არ მოუხდიათ?

— არა, ხომ მოგესხნებათ, აღელვებულნი არიან.

ეს ისეთი ტონით მითხრა ჟორამ, რომ ჩემს წინ გამოცდილი უფროსი იდგა.

ხუთი თუ ათი წუთის შემდეგ დამნაშავეებმა ბოდიში მოიხადეს, პიონერული სიტყვა მისცეს უფროსს, რის შემდეგ ისინი განთავისუფლებულ იქნენ.

III

დასვენების საათი გათავდა. კაკლის ხის ჩრდილში შეკრებილან პიონერები. აჯორღონს უკრავს ერთი მათგანი. დანარჩენები ღერაინ. ცეზარ თოფჩიშვილი საკუთარ ლექსს უკითხავს ამხანაგებს. აგერ დრამურე ამზადებს პიესას, აქვე როლს იზებირებს გივი გუგუშვილი... მაგრამ ყოველივე ეს შეწყდა, როდესაც მათკენ მომავალი, პიონერის ყელსახვევიანი ილია ტატიშვილი დაინახეს, საბჭოთა კავშირის გმირი, გვარდიის კაპიტანი, ტანკისტი ილია ტატიშვილი. მას თვით „ბანაკის უფროსმა“ ჟორამ დაუთმო ადგილი.

— მობრძანდით, ამხანაგო პიონერო. დაბრძანდით.

ილია ბავშვებს შორის ჩაჯდა. მის გარშემო შეჯგუფდა მთელი ბანაკი. ყველას ერთი სურვილი აქვს, მოუსმინონ გმირს.

— გთხოვთ, მოგვიყვით ბრძოლებზე, სადაც თქვენ ასახელეთ ჩვენი სამშობლო. — სთხოვს ქერათმიანი ნაზიკო ცირეკიძე.

— გთხოვთ, გთხოვთ! — გაისმა აქეთ-იქიდან.

ილიას თვალები გაუცისკროვნდა, თავისი ბუთხუზა ელდარი მუხლზე დაისვა და მოემზადა. სიჩუმე ჩამოვარდა, ვეება კაკლის ხეზე კი შესწყვიტა შრიალი, თითქოს მასაც სურს მოუსმინოს გმირს, რომელმაც იხსნა მისი ლალი ტოტები დაღუწვისაგან.

პიონერები უსმენენ საბჭოთა კავშირის გმირს, გვარდიის კაპიტანს, ტანკისტს, ილია პლატონისძე ტატიშვილს. ჰყვება ილია, ვინ იცის მერამდენჯერ, დაუფიქრებლად ეპიზოდებს სამამულო ომის დროიდან, რომელიც მას გადახდა და რისთვისაც საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება მიანიჭეს.

IV

ილიამ თხრობა დაამთავრა და ფიქრებმა ცაიტაცეს. ამ დროს პაპიროსი ამოიღო და გააბოლა. დააფიქრა, რომ ის დღეს „პიონერი“ იყო. მაგრამ ეს არ დაფიქრებია ჟორას; როგორც კი ამოღებული პაპიროსი დაინახა, ადგა და მოახსენა:

— ამხანაგო პიონერო, ჩააქრეთ პაპიროსი! პიონერები პაპიროსს არ ეწევიან.

ილია უცებ ვერ გამოერკვა.

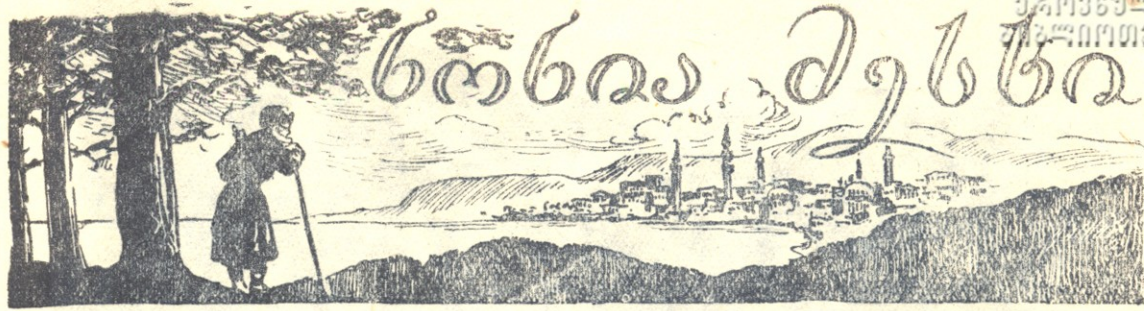
— ჩააქრეთ პაპიროსი, თორემ დაგსჯით. ილია მიხვდა. პაპიროსი სასწრაფოდ გადაადგო და „უფროსს“ დაემორჩილა. — დისციპლინას სად ცაეჭკვივი.

ვანშმის ნიშანი მისცეს.

ბანაკის უფროსმა ამხ. ქაროსანიძემ მადლობა გამოუცხადა ყველა პიონერს, რომლებმაც ასე პირნათლად შეასრულეს მეტად საპასუხისმგებლო დავალება.

ასე დასრულდა ერთი დღე პიონერთა ბანაკში. ერთი დღე მრავალ ბედნიერ დღეთა საწინდარი.

0554

ნონია მესხი

პიქორ გეგასკირია

ნახ. გ. ბელეცკაიხა

3 ო ე მ ა

1.

თაქვემ რომ უღღეს სასათუმლად,
ხავსი და ხის ძირებია.
ღამეა, უდაბურ ტყეში
ნონიას ჩასძინებია.

ზოგჯერ აცვივა ფოთლები,
დაფუსფუსებენ მწერები.
ორკაპ ჯოხს გადაჭენია
მოხუცის თეთრი წვერები.

ტყეში დაირღვა სიჩუმე,
უკვე ცისკარი იღება.
მას ასე მშვიდად რად სძინაეს
და ძილში რად ეღიმება?

სიზმარში ხედავს: შვილიშვილს,
ზალიკას ეთამაშება;
ის ხან თან დასდგეს ბაბუას,
ხან გაიტაცეს ბავშვებმა.

ხან მისთვის ღამაზ ჯოხებს თლის,
ხელს უშლის?—ტკბილად უწყობება,
ხან კი... ჯდებიან მტკვრის პირად
და ღამაზ ზღაპრებს უყვება.

ტყეში მზის სხივიც შეიჭრა,
გამოიღვიძა, სად არის?
შორიდან მოსჩანს ქალაქი,
ზღაპრულ ქალაქის საღარი.

ტრაპიზონია?—მის ირგვლივ
უერთდებიან ზღვას მთები.
მზეზე ლაპლაპებს, ეღვარებს
ბრტყვიალა შინარეთები.

ო, რა შორიდან მოსულა!
რად ეწვალება, ირჯება?
„შენი ზალიკა იქ არის!“
ასწავლეს იესირჯებმა*.)

ხეებს ცის ნაბი, ნონიას
თვალზე ცრემლები ჰკიდია,—

*) საქართველოდან: გატაცებულ გოგო-ბიჭებით მოვაჭრე თურქები.

ზალიკა ართვინს ჰყოლიათ,
ტრაპიზონს გაუყიდიათ.

თუ იქაც აღარ აღმოჩნდა,
ბაბუას რა ეშველება?
მთლად შემოივლის ღუნიას,
შვილიშვილს ვერ შეეღვება!

ობლობაშია გაზრდილი,
მუდამ შიშსა და ძრწოლაში;
დგდა არ ახსოვს, მამა კი
მოუკლავთ თურქთან ბრძოლაში.

პაპა ვერ დასთმობს ზალიკას,
თუნდაც ჩაჰქოლონ ქვებითა...
დაეძებს, დადის თურქეთში
ქართული ქალამნებითა.

უბნებს ხშირად ისინჯავს,
რადაცას მალავს, ინახავს,
ქართული შინდის ჯოხი აჭვს,
ქართულად პირჯვარს ისახავს.

2.

აღას ამგვარი ვედრება
ჯერ არსად გაუგონია:
ქართულ ქუდს იხდის თავდაბლა,
დაჩოქილია ნონია.

თანხმობის ნიშნად, აღამაც
შეათამაშა მძივები.
უბიდან ამოალავა
ნონიამ მაჰმუდიები.**)

„ეს არის რაც კი შევიძელ!“
წარმოსთქვამს კვლავ მწუხარებით.
„გავყიდე რაც რამ მებადა,
გავყიდე ნიშა ხარებიც...“

დათვალეს, ოცი ცალია,
წამოაყენეს საჩქაროდ.
გასინჯეს, საღმე ძონებში
ოქრო ხომ აღარ ჩარჩაო.

**) თურქული ოქროს ფულია.

ხალხი, მოსული ხაცქერად,
თავს მათ გარშემო იყრიდა...
ტყვედ წაყვანილი ზალიკა
ნონიამ გამოისყიდა.

3

შემოდგომის მზე, მოწყენით,
თოხის ტარზეა დახრილი.
ზღვის პირად, ერთ მთის ფერდობზე
შეფენილია ნახირი.

იქვე პატარა მდინარეს,
მღუმარე ნაპირებიანს,
მზიან ბორცვსა და გორაკებს
ჩრდილები ეპარებიან.

ლურჯად ლივლივებს ზღვის სივრცე
არ უჩანს ზღვას დასასრული,
ერთ ქვაზე მწყემსი პატარა
ზის და თიქრებში წასულა.

რა შემოესმა უცერად,
ყურები რატომ აცქვიტა?
თიქრს ხომ არ უფრთხობს ცელქობით
მოუსვენარი ნარჩიტა?

არა! ვიღაცა ეძახის,
ვგონებ ნაცნობი ხმაც ესმის.
„ვინ უნდა იყოს, ნეტავი?“
წამოდგა პატარა მწყემსი.

„ზალიკავ, ჩემო ზალიკავ!“
ისევე მოესმა, რა მოსდის?
სიზმარი არის? — ხევიდან
მისი ნონია ამოდის.

ენა დაემა. გაქვავდა.
ფეხი ვერ დასძრა, არ იქნა.
სინამდვილე! ბაბუამ
ზალიკა მკერდში ჩაიკრა.

4

ბევრი მთა გადმოიარეს,
დიდი მთაც შეხვდათ — ისპირი.
ლამეა. ბნელ ხეობაში
წვიმაა კოკისპირული.

წყვედიადში ნაკადულები
გველესაპები ჰგონიათ...
ორ მგზავრს ელვა გზას უნათებს —
ზალიკასა და ნონიას.

გაკაეებულა მოხუცი,
ზალიკაც იჩენს მხნეობას.
გრძნობენ, რომ უკან სტოვებენ
დიდ აჭარისწყლის ხეობას.

ახარებთ, რომ ახალციხე
მათი სავანე მზისდარი,
აქვეა, სადღაც ახლოა,
ორი დღის სავალზე არის.

გზას ვერ უბრკოლებთ ავდარი,
წინ რწმენით იხედებიან.
ელვა ანათებს, ხან ტყეში,
ხან კლდეზე იხატებიან.

5

გამოიდარა, გათენდა,
ნეტავი, ეს არ ეხილათ!
ქარი ქრის, დათოვლილია
გოდერძის უღელტეხილი.

შიშს შეუპყრია მოხუცი,
თოვლში დვას, გაფითრებულა.
რა უიღბლონი ყოფილან,
რა ადრე დაზამთრებულა!

საგზალი გამოლევიათ,
მთაში მოექცნენ მშვიდნი,
აქ დარჩნენ თუ გზა განაგრძობ? —
თოვლში მთა არის საშიში.

ეტყობა დიდი თოვლი დევს,
შესძლებს ზალიკას ტარებას?
აქ დარჩნენ? — სანამ ელოდონ
მთის ძირას გამოდარებას!

გამოცდილია მოხუცი,
ვერ შეაშინებს ზამთარი,
მაგრამ... სულ სხვა რამ აფიქრებს, —
ზალიკა შეუძლოდ არის.

ბავშვს აკვირდება ბაბუა,
ის მკვირცხლ ზალიკას აღარ გავს.
ჯანში სენი რამ შეუღდა? —
ცუდი ფერი რად გადაჰკრავს?!

არა, გზას უნდა შეუღდნენ,
ვერა, ვერ დაახანებენ!
მთაზე გადავლენ მშვიდობით,
შინ მივლენ, გაიხარებენ!

დედამიწა რათ არ გასკდა,
რათ არ ჩაიკრავს ქვესკნელი!
მესამე დღეა, რომ გოდებს
ბაბუა გულამოსკენილი.

მოუსვენია ზალიკას,
უკვე არ შია, არ ცივა.
გულზე ხელდაკრეფილია,
თოვლში წევს, თოვლი აცვივა.

გოდებს ბაბუა, აძლევენ
ბანს ყრუ მთები და ხეები.
თითქოს სატირლად მოსულან,
თავს დადგომიათ ხეები.

თანაუგრძნობენ ხეები,
ჩუმად აფრქვევენ მათ ცრემლებს.
ხან მწარედ აკვნესდებიან
და ტოტებს გულში იცემენ.

გაქვავებულა ზალიკა,
თოვლში წევს, აღარ კანკალებს.
ქარი კი... გულმოდგინებით
შლის მის პატარა ნაკვალევს.

ზოგი ზეიმით გამოდის,
ზოგი კი მთლად გაიხიზნა...
აყრუებს ბუკი, ნალარა
მიდამოს ახალციხისას.

ზოგს სახე მოუღლუშია,
ზოგი ღიმილით მოსილა...
რა ამბავია, ნეტავი?
—ახალი ფაშა მოსულა!

მოწყენით დგანან, მოწყენით,
ქალაქის მკვიდრი მცხოვრებნი.
ზეიმობენ და ლაღობენ
თურქები, მეციხოვნენი.

მზიანი დღეა, ნათელი,
ბუნება ფიქრს მისცემია,
და ლოლუები ყინვისა
ლამაზად იცრემლებიან.

ბუკის ხმა შეწყდა, ქუჩებშიც
ხმაური შეწყდა სრულებით.
შემოდის ფაშა... მხლებლებაც
შემოყვნენ დასირიშულები.

ფაშა მწყრალად ზის ცხენზედა,
უკვირს, ცივად რად ხვდებიან.
არად მიიჩნევს, მხლებლებიც
ამაყად იხედებიან.

მას ახალციხის ფაშობა
სულთანისაგან ებოძა.*

ამაყად ათვალერებს
ამ ახალ საბრძანებლოსა.

ისევ გაისმა ბუკის ხმა,
ისევ აქლერდნენ საკრავნი,
ზოგისთვის სულში ჩამწვდენი,
ზოგისთვის კი გულსაკლავი.

მრავალი ბეგი თუ აღა
სიხარულისგან მთვრალია.
მხოლოდ ერთ კაცს რა მოსვლია,
თოფს რად უსინჯავს ფალიას?

ერთ ადგილიდან არ იძვრის
სხვა ფიქრით გატაცებული.
ნეტავ ვინ არის ის, წელში •
მოხრილი, მოხუცებული?

ის ნონიაა, ნონია!
გამოდის, წელში გასწორდა,
და ბეგმა ფაშას ამაყად
ფიალა როს მიაწოდა,

ნონიას თოფმა იჭექა,
ხალხმაც იგრგვინა ორკეცად,
ფაშა—ქართველთა დუშმანი—
ცხენიდან გადმოიკეცა.

* ნაგულისხმებია ის დრო, როდესაც ეს მხარე თურქეთის მიერ იყო მიტაცებული.

სომეხი ხალხის სიამავე

1829 წელს დერბეტის უნივერსიტეტის პროფესორი ფრიდრიხ პაროტი თავის 4 სტუდენტთან ერთად ჩავიდა სომხეთში. ისინი უნდა ასულიყვნენ მთა არარატზე და ფრიალდნენ სერვიოზული მტკვაროლოგიური და მცენიერული დაკვირვებები ჩაეტარებიათ. აღფილობრივ მცხოვრებლებში ძნელი იყო გამყოლის შოვნა. პროფესორი პაროტი შეწყუხდა, რადგან მთაზე ასვლა გამყოლის გარეშე სახიფათო და ძნელი იყო. მაგრამ მალე ამ მხარეში მოიძებნა ერთი გაბედული ახალგაზრდა, რომელმაც იკისრა გავყოლია პროფესორის. ეს გახლდათ ხაჩატურ აბოვიანი. 15 წლის ჭაბუკმა ზედმიწევნით იცოდა რუსული ენა. ის გახდა პროფესორის თარჯიმანი. პროფესორი პაროტი განცვიფრებულად მოიყვანა ახალგაზრდა აბოვიანის მაღალმა და ყოველმხრივმა განვითარებამ. როდესაც პროფესორი პაროტი დაბრუნდა დერბეტს, მან მთელი ძალ-ლოხვით მარა იმისათვის, რომ აბოვიანი ჩაერიცხა დერბეტის უნივერსიტეტის სტუდენტად. ეს მან გააკეთა კიდევ.

ექვსი წელი დაჰყო აბოვიანმა დერბეტში. ამ წლებში ის საფუძვლიანად გაეცნო და დაეუფლა რუსულ ლიტერატურას და ისტორიას, შეისწავლა ფილოსოფია და უცხო ენები.

დაბრუნდა რა თავის სამშობლოში შეიარაღებული დიდი ცოდნით, აბოვიანმა დაიწყო დიდი საგანმანათლებლო, პედაგოგიური და ლიტერატურული მუშაობა, რომელმაც სომხური ნაციონალური კულტურის შემდგომი განვითარების საქმეს ფართო გაქანება მისცა და გზა გაუკაფა.

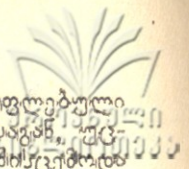
ხაჩატურ აბოვიანის დიდი დამსახურება მდგომარეობს იმაში, რომ მან იმ დროს შესძლო მხატვრულ ლიტერატურაში მტკიცედ დაემკვიდრებინა ხალხური — საერო ენა. მან პირველმა დაიწყო წერა ხალხისათვის გასაგებ ენაზე. ბევრი მძიმე შრომა გასწია და ხალხს დაუტოვა მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა. იგი სწერდა მოთხრობებს, იგავ-არაკებს, პოემებს, ლექსებს, მეცნიერულ შრომებს და აღგენდა სასკოლო სახელმძღვანელოებს, მაგრამ აბოვიანმა თავის სიცოცხლის მანძილზე ვერ მოახერხა თავის ნაწარმოებების გამოქვეყნება, გარდა ერთი მეთოდური სახელმძღვანელოსი ენის დარგში.

საქართველო
საზოგადოებრივი
მეცნიერებათა
აქადემია

ხაჩატურ აბოვიანის პროგრესულმა მოღვაწეობამ, მისმა გალაშქრებამ ხუცური, ხალხისათვის გაუგებარი ენის წინააღმდეგ დიდი უკმაყოფილება და აღშფოთება გამოიწვია სამღვდლოებაში. ინტელიგენციის რეაქციული ძალები დაირაზმნენ ამ დიდი განმანათლებელი ადამიანის წინააღმდეგ. მას სდევნიდნენ. ავიწროვებდნენ, მაგრამ აბოვიანი ვერავითარმა ბნელმა ძალამ ვერ შეამინა, ის ბოლომდე შეუღრეკელი დარჩა თავისი წმინდა რწმენისადმი. მაგრამ, აი, ერთ დღეს 44 წლის ხაჩატურ აბოვიანი გამოვიდა სახლიდან და უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. მისი დაკარგვა დღემდე შავი ბურუსით არის მოცული.

ხაჩატურ აბოვიანის ლიტერატურული ნაწარმოებების უჭკნობ გვირგვინს წარმოადგენს დიდი რომანი „სომხეთის ჭრილობა“. ეს რომანი დაწერილია 1841 წელს, მაგრამ პირველად გამოქვეყნდა 1858 წელს — აბოვიანის დაკარგვის შემდეგ. ამ რომანში ასახულია სომეხ-სპარსელთა ომის ამბები და სომხეთის შეერთება რუსეთთან. ამ მშვენიერ ნაწარმოებში ნათლად სჩანს ის აზრი, რომ სომხეთის ხსნა, ეს მხოლოდ რუსეთთან შეერთებით შეიძლება, დიდ რუს ხალხთან დამეგობრებით შესაძლებელი გახდება.

ბოლო ვადარჩენილიყო სომეხი ერი დაღუპვას, რასაც მას სპარსეთი უმზადებდა.

ხ. აბოვიანი დიდი პატრიოტი იყო თავისი ქვეყნისა, იგი მუდამ მოუწოდებდა თავის ხალხს მზად ყოფილიყო სამშობლოს დაცვად. სამშობლოსადმი სიყვარულს უღვივებდა თვითულ ადამიანს მისი შესანიშნავი სიტყვები: „ვამ იმ ერს, რომელიც უპატრონოა ქვეყანაზე. ვამ იმ მხარეს, რომელიც მტრის მონაა. ვამ იმ ხალხს, რომელსაც თავისი სიცოცხლე, მხარე არ დაუცავს და მტრის ხელში ჩაუგდია“.

თავის დროზე ხ. აბოვიანის ამ სიტყვებმა დიდი როლი შეასრულეს სამშობლოს დაცვის საქმეში. აბოვიანის ადამიანის მაღალ ღირსებად თვლის:

„იცოცხლოს ადამიანმა სამშობლოსათვის, მოკვდეს ადამიანი სამშობლოსათვის, — აი მიზანი, რომელიც მე ავირჩიე ჩემთვის ბავშვობიდანვე.“
 ხ. აბოვიანის დიდი მისწრაფება იყო

ის, რომ სომეხი ერი განთავისუფლებული ენახა დესპოტიზმის ბრწყინებებისაგან, უცხო დამპყრობთა უღლიდან. მისცემოდა მწერალს შესაძლებლობა თავისუფლად ამოესუნთქა, ჰქონოდა დამოუკიდებელი ცხოვრების უფლება და შეექმნა თავისი ეროვნული კულტურა — ხალხური ლიტერატურა.

• ხ. აბოვიანის ეს მისწრაფება დღეს აღსრულებულია ლენინ-სტალინის დიდი პარტიის ხელმძღვანელობით. სომეხმა ხალხმა დიდი რუსი ხალხის დახმარებით, დიდი სტალინის მშობლიური მზრუნველობის შედეგად შექმნა თავისი დამოუკიდებელი რესპუბლიკა და მაღალ საფეხურზე აიყვანა სომხური ნაციონალური კულტურა. სომეხი ხალხი სამუდამოდ განთავისუფლდა იმ მწარე ტანჯვისაგან, რის შესახებაც მუდამ ფიქრობდა, იბრძოდა და იტანჯებოდა სომეხი ხალხის დიდი შეილი ხაჩატურ აბოვიანი.

არტ. ღაპითიანი

გზატყეცილი ზღვაში

ქალქ ბაქოში ერთ ადგალას აუცილებელი იყო ზღვის ნაპირთან კუნძულის შეერთება. როგორ უნდა გაეკეთებიათ ეს?

ზღვაზე რამდენიმე კილომეტრი სიგრძის ხიდის აშენება ძალიან ძვირი ჯდებოდა; წყალქვეშა სამუშაოების მოწყობა და საყრდენების დადგმა რთული იყო.

ამის გამო საბჭოთა ინჟინრებმა გადაწყვიტეს აშენებიათ არა ხიდი, არამედ გაეყვანათ გზატყეცილი პირდაპირ ზღვაში.

შეადგინეს გეგმა.

ამ არაჩვეულებრივი გზატყეცილის მშენებლობა თითქმის სრულიად არ საქორებდა არც რკინას, არც ცემენტს. გზატყეცილი უნდა აშენებულიყო ქვებისა და ქვიშისაგან, რომელიც იქვე ნაპირზე უზგად მოიპოვებოდა. მუშებს მშენებლობისათვის ინჟინრები სულ მცირე რაოდენობით მოითხოვდნენ, დაახლოებით ას კაცამდე.

ეს გარემოება ბევრს აკვირებდა.

ზღვაში ამოდენა გზატყეცილს ასე ვინ ააშენებს? — ეკითხებოდნენ ინჟინრებს.

— წყალი, — პასუხობდნენ ისინი.

მართლაც, მეტად თავისებურად ააშენეს ეს შესანიშნავი ინჟინერული ნაგებობა.

ერთ ადგილს ნაპირზე ამსჯრეკდნენ ლოდებს, ნამსჯრეკები მიჰქონდათ და ჰყრიდნენ ზღვაში თორპარალელურ მწკრივად. ამ მწკრივებმა წარმოქმნეს მომავალი გზატყეცილის კედლები.

ზღვის ნაპირის მეორე ადგილას წყლის ძლიერი ქველით წაღეკაუდნენ ქვიშას. მანქანა, წყლის დახმარებით, ამ ქვიშას მიღებით ერეკებოდა ზღვაში ჩაყრილი ქვების პარალელური მწკრივებისაკენ. ქვიშა მწკრივებს შორის ზღვაში იღებოდა; თანდათან ქვიშის ყრილი იზრდებოდა წყლის ზემოდ და მიიწივდა ზღვაში კუნძულისაკენ.

ასე, უცხენებოდ, უავტომანქანებოდ, ასიოდე მუშით საბჭოთა ინჟინრებმა სწრაფად და იაფად ააშენეს ზღვაში რამდენიმე კილომეტრი სიგრძის გზატყეცილი.

ძირითადი მშენებელი იყო წყალი.

ეს ახალი მექანიკური მეთოდი — წყლის დახმარებით მიწის მძიმე სამუშაოთა შესრულება — არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საშუალება, რომელიც გამოიყენება ზუთოლეღის გიგანტურ მშენებლობაში.

ზანგი ზავძეები ამერიკაში

ნახ. ირ. რაზმაძისა

ამერიკის შეერთებულ შტატებში 140 მილიონი მცხოვრებია. მათ შორის 13 მილიონი ზანგია, რაც მთელი მოსახლეობის თითქმის 10 პროცენტს შეადგენს. ეს 13 მილიონი აღამიანი ამერიკაში, განსაკუთრებით მის სამხრეთ შტატებში, უფლებებისა და უსამართლობის მთელ სამიწელებას განიცდიდა. ბავშვობიდან დაწყებული სიკვდილამდე ზანგი, რადგან იგი შავკანიანია, ამერიკაში აღამიანად არ ითვლება, მოკლებულია ყოველგვარ აღამიანურ უფლებას.

ამერიკაში ყველა ახლად ჩასულს ანკეტას ავსებინებენ, და პირველი კითხვა ამ ანკეტაში ასეთია: „გყავდა თუ არა წინაპართა შორის შავკანიანი?“ სახით კიდევაც თეთრი რომ იყო, მაგრამ თუ წინაპარი შავკანიანი გყავდა, ამერიკელებისათვის ეს სავსებით საკმარისია აღამიანად არ მიიჩნიონ, ზიზღით დადიწყონ ცქერა, პირუტყვად ჩაგთვალონ.

თუ რამდენად აქვთ ძვალსა და რბილში გამჯდარი ამერიკელებს ზიზღი ზანგებისადმი, იმ ერთი შემთხვევიდანაც ნათლად ჩანს, რომელსაც აღვილი ჰქონდა ჩვენს ქვეყანაში. სტალინგრადში ზანგი რომისათვის ცხოვრობდა. აქ ჩამოსული ორი ამერიკელი ნუი-სი და ბრაუნი ერთხელ რესტორანში შევიდნენ. ამ დროს რესტორანში შევიდა ზანგი რომისსონიც სასადილოდ, რაც საესებით

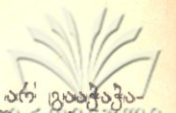
ბუნებრივი და ჩვეულებრივი ამბავია ჩვენს ქვეყანაში. მაგრამ ამერიკელები, თითქოს ჭკუაზე შეიშალნენ, — მივარდნენ ზანგს და სცემეს მას, — როგორ გაბედე და იმ რესტორანში შემოდი, სადაც ჩვენ, თეთრკანიანები, ვსადილობთო. ჩვენმა სასამართლომ მოითხოვა ამ ვაუბატონების საბჭოთა კავშირის ფარგლებიდან დაუყოვნებლივ გაძევება, რაც სისრულეში იქნა მოყვანილი.

იქ კი, ამერიკაში, ისეთ რამესათვის თეთრკანიანებს არავენ სთხოვეს პასუხს. მაგალითად, სამხრეთ შტატებში ყოველ თეთრკანიანს თავისუფლად შეუძლია შეურაცხყოფა მიაცენოს ზანგს, სცემოს მას. ყოველივე ეს იქ ჩვეულებრივი მოვლენაა. კიდევ მეტი. თეთრკანიანთა ბრბოს შეუძლია ყოველი წინასწარი გამოძიებისა და გასამართლების გარეშე ეგრეთწოდებული ლინჩის კანონით სიკვდილით დასაჯოს შავკანიანი.

ეს საშინელი კანონი ამერიკაში XVIII საუკუნის შუა პერიოდში იქნა შემოღებული. მისი წამომწყები ვირჯინიის შტატის მოსამართლე კარლ ლინჩი იყო. ერთხელ მან, ყოველგვარი სასამართლო პროცესის გარეშე, ერთ ზანგს ჩამოსწრობა მიუსაჯა. ამ დროიდან ასეთ თვითგასამართლებას ლინჩის სახელი ეწოდა.

ზანგებს ლინჩით უსწორდებიან ათასგვარი რამესათვის: პროფორგანიზაციაში მოხაწილეობისათვის, პირადი ანგარიშების გასასწორებლად, თეთრკანიანის მოკვლის განზრახვისათვის და ა. შ.

საკმარისია თინავი მიწები ან ეკვის მიტანა, და თეთრკანიანთა ბრბო საქმის გამოუძიებლად ზანგს შეიპყრობს. მიაკრავენ მას პოდზე, გადაასხამენ ნავთს და დასწვავენ. ზოგჯერ ბრბო დაწვითაც არ კმაყოფილდება და თავის მსხვერპლს დაწვამდე, სამიწლად

აწამებს — ხელებს და ფეხებს გადაუმტვრევს, თვალებს ვაგვარვარებული შანთით ამოასთრის.

ლინჩის კანონი უმთავრესად სამხრეთ შტატებშია ცავრცლებული და ზანგების წინააღმდეგ არის მიმართული, მაგრამ ლინჩით დასჯას სწმირად ჩრდილოეთ შტატებშიც მიმართავენ და სჯიან რევოლუციონერებსაც — თეთრკანიანი იქნება ის თუ შავკანიანი.

ზანგები ამერიკაში ქონსმანებში ცხოვრობენ. ეს ქონსმანები უფრო ძაღლების სადგომებს მოგვაგონებს, ვიდრე ადამიანისას. ოდნავ თავმოწონე ძაღლი არც კი იკადრებს მასში ცხოვრებას. ქონსმანებს შორის გასასვლელები წარმოუდგენელ სიბინძურეშია ჩაფლული და სავსეა ძაღლებით, ქათმებით და შიშველი ბავშვებით; პატარებმა ჯერ არ იციან, რომ ისინი ზანგები არიან და თავი ჩვეულებრივ ბავშვებად მიაჩნიათ. მაგრამ ძლიერ ადრე უხდებათ ზანგ ბავშვებს მწარე სინამდვილის პირისპირ დადგომა. უკვე 7-8 წლის ასაკიდან ზანგი იძულებულია იმუშაოს და ლუკმა-პური იშოვოს. მუშაობენ ისინი თამბაქოსა და ბამბის პლანტაციებში. წელში მოხრილნი, პაპანაქება სიციხეში მოხრდილების გვერდით ეწევიან ზანგი ბავშვები მძიმე მუშაობას.

ზანგი ავად რომ გახდეს, თეთრკანიანი ექიმი იშვიათად თუ მიეკარება მას. ზანგი ბავშვი რომ კვდებოდეს, თუ მახლობლად ზანგი ექიმი არ არის, თეთრკანიანი ექიმი დახმარებას არ აღმოუჩენს.

აუტანელ პირობებში არიან ზანგი ბავშვები სწავლის მხრივაც. სამხრეთ შტატებში ზანგებს უფლება არა აქვთ თეთრკანიანებთან ერთად ისწავლონ. მათთვის ცალკე სკოლებია გამოყოფილი. მაგრამ მაშინ, როდესაც თეთრკანიანების სკოლებისათვის აკურის ლამაზი შენობებია განკუთვნილი, შავკანიანებისათვის საცოდავი ქონსმანების მიჩენილი. მერხები ზანგების სკოლებში არ არის. — არც ერთი მერხი! შავკანიანმა მუშალებზე დაიღოს რვეული და ისე ისწავლოს წერა, თუ ეს მაინც და მაინც ასე ძალიან სურსო, — ასე მსჯელობენ მდიდარი ამერიკელები.

ჩრდილოეთ შტატების ქალაქებშიც არ არის უკეთესი მდგომარეობა. მართალია ნიუ-იორკში, მკვალთად, არ არსებობს კანონი, რომლითაც ზანგებს ეკრძალებათ თეთრკანიანების სკოლებში სწავლა, მაგრამ სინამდვილეში ნიუ-იორკის არც ერთ კარგად მოწყობილ სკოლაში არაერთარ შექმნივევამი არ მიიღებენ ზანგ ბავშვებს.

რა თქმა უნდა, ზანგ ბავშვებს არ გაატყა-ნებენ არც საზაფხულო ბანაკებში, არც სხვა ბავშვთა მოედნებზე, არც ქალაქის ბაღებში. თეთრკანიან მდიდართა ბავშვები სკოლებში სპეციალური ავტობუსებით დადიან, შავკანიანები კი იძულებული არიან 5-7 კილომეტრი ფეხით გაიარონ. მათ შეუძლიათ, რასაკვირველია, ტრამვაით ისარგებლონ, მაგრამ მხოლოდ და მხოლოდ იმ ვაკონით, რომელზეც მიკრულია ფირფიტა წარწერით: „მხოლოდ ზანგებისათვის“.

ასეთივე აუტანელ მდგომარეობაში არიან ზანგი სტუდენტებიც. აი ერთი ასეთი მაგალითი. 1927 წელს 1200 სტუდენტმა ქალაქ პერნში (ინდიანას შტატში) დემონსტრაცია მოაწყო. სტუდენტებმა, მდიდართა შეილებების ჩაგონებით, მოითხოვეს უნივერსიტეტში მიღებულ 19 შავკანიანი სტუდენტის გარიცხვა. მოთხოვნა დაკმაყოფილებულ იქნა. აღსანიშნავია, რომ ნიუ-იორკის შესანიშნავად მოწყობილ სტუდენტთა სერთო საცხოვრებელში, სადაც 525 სტუდენტი ცხოვრობს, არც ერთი ზანგი არ არის.

შავკანიანთა და თეთრკანიანთა ასეთი დაპირისპირება და გათიშვა იქამდე მიდის, რომ ხშირად მოხრდილი თეთრკანიანები წააქეზებენ ხოლმე თეთრკანიან ბავშვებს შავკანიან ბავშვებთან საჩხუბრად. შეიქნება სამინელი მუშტი-კრივი. პოლიცია დამნაშავეებად ყოველთვის ზანგ ბავშვებს თვლის და ჩხუბისათვის მხოლოდ და მხოლოდ მათ აპატიმრებს.

ზანგის აბუჩად აყვება იქამდე მიდის, რომ ამერიკის ქალაქების ყოველ ქუჩასა და ვაჯვარედინზე იყიდება მომცრო წიგნები სათაურით: „პატარა შავი სამბო“. ეს წიგნები ყურნალის მსგავსად თვეში ორ-სამჯერ გამოდის. მათში მოთავსებულია დამცინავი, გამკილავი მოთხრობები და კარიკატურები

ზანგების სკოლაში

ზანგ ბავშვებზე, ამ პატარა სამბოზე, რაც ზანგების საერთო სახელადაა გადაქცეული ამერიკაში.

რასაკვირველია, ყველა ამერიკელი არაა ასე მტრულად განწყობილი ზანგების მიმართ. არიან ამერიკაში მოწინავე ადამიანები, მოსწავლეები, მუშები, რომლებიც საზიზღრობად თვლიან ზანგებისადმი ასეთ მოპყრობას, თეთრ და შავკანიანების ერთმანეთზე ასე განზრახ გადამტერებას. ისინი ებრძვიან ამ საზიზღრობას, რითაც კი შეუძლიათ.

ამ ერთი წლის წინათ ამერიკაში შესდგა ბავშვთა ორგანიზაციის — „იუტ ბილდერს კლაბს“ კონფერენცია. ამ კონფერენციას დაესწრო ასეული მოსწავლე, მეტწილად მუშის შვილები. მოსწავლეებმა მოითხოვეს, რომ ამერიკაში შეწყდეს მკვნიბელი დამცინავი წიგნების გამოცემა, რომლებიც მტრობასა და შუღლს სთესავენ თეთრ და შავკანიანებს შორის. მოსწავლეები შეთანხმდნენ აგრეთვე იმაში, რომ არ ისარგებლონ იმ წიგნებითა და სახელმძღვანელოებით, რომლებშიც ზანგებს აბუჩად ივადებენ.

ამერიკელი მუშების ორგანიზაციამ „ინტერნეიშენელ უორკერს ორდერ“—მა გახსნა კლუბი, სადაც თავისუფლად შეუძლია შესვლა შავკანიანებსაც.

მაგარმ ზანგებისა და მათი ბავშვების მდგომარეობა კვლავ მძიმე და აუტანელი, არა ადამიანური რჩება, რადგან ამერიკაში მეფობს კაპიტალისტური სისტემა. კაპიტალისტისათვის ხელსაყრელია ზანგების უუფლებობა, თეთრკანიანებისა და შავკანიანე-

ზანგის დასჯა ლინჩის წესით

ბის ერთმანეთზე გადაკიდება, შუღლი და მტრობა, რადგან ყოველივე ეს ასუსტებს რევოლუციურ ძალებს.

უ. გვინჩიძე

კრემლის ვარსკვლავები

კრემლის ხუთ კოშკზე, დღითა და ღამით, ბრწყინავენ წითელი ვარსკვლავები. ეს ვარსკვლავები გააკეთეს დაუქანგავი ფოლადისა და განსაკუთრებული ლალის მინისაგან. კრემლის ვარსკვლავების პროექტების შემდგენელმა ინჟინრებმა გაითვალისწინეს თითოეული კოშკის სიმაღლე და არქიტექტურული თავისებურება. ამისდამხედვით თითოეულ ვარსკვლავს აქვს თავისებური ფორმა და სხვადასხვა სიდიდე. ვარსკვლავების ერთი ჯგუფის სხივები (ქიმები) რვაწახნაგოვანია, მეორე ჯგუფისა—თორმეტწახნაგოვანი. თითოეული ვარსკვლავი იწონის, დაახლოებით, ერთ ტონას.

ყველაზე პატარა ვარსკვლავი დადგმულია ვოდოვზოდნის კოშკზე. მისი ქიმის სიგრძე 3 მეტრია, ბოროვიცკის კოშკის ვარსკვლავისა—3,2 მეტრი, ტროიციკის კოშკის ვარსკვლავისა—3,5 მეტრი, ხოლო ყველაზე მაღალი—სპასკისა და ნიკოლსკის კოშკების ვარსკვლავებისა—3,75 მეტრი. ლითონის ყველა ნაწილი და შვეული ოწინარი, რომელზედაც დამაგრებულია ვარსკვლავი, მოოქროვილია. თითოეული ვარსკვლავის ოქროში დასაფერად, დაახლოებით, 11 კილოგრამი ოქრო დაიხარჯა.

ვარსკვლავები ანათებენ ძლიერი ელექტრონათურებით, რომლებიც ვარსკვლავების შიგნით არის მოთავსებული.

ვარსკვლავების მთელ სიმაღლეზე თითქმის ყოველთვის ჰქრის ძლიერი ქარი, რომელიც ვარსკვლავების ზედაპირს დიდი ძალით ეჯახება. რათა ქარის დაჯახების ძალა შესუსტებული იქნეს, ვარსკვლავები, განსაკუთრებული მექანიზმის მეშვეობით, შვეულ ოწინარებთან ერთად, შეერთებულია ბურთულსაკისარებზე, რის გამოც ყოველთვის შეუძლიათ გვერდით მიტრიალდნენ ქარისკენ, ისე, როგორც ჩვეულებრივ ფლიუგერებს.

მიმდინარე წელს გამოვიდა ცახელის ლექსების კრებული. ეს წიგნი განსაკუთრებით საყურადღებოა ნორჩი მკითხველისათვის. მასში, უმთავრესად, მოთავსებულია მეტად შინაარსიანი და მაღალი მხატვრული ღირსების მქონე საბავშვო ლექსები და პოემები.

ილიასა და აკაკის ნაწარმოებების დარად ცახელის შემოქმედების მთავარ თემას სამშობლოს სიყვარული და მშრომელი ხალხის ცხოვრება წარმოადგენს. ამავე დროს, მისი ლექსები და პოემები ჩვენი ქვეყნის დიდებულსა და გმირულ წარსულს გვისურათხატებენ.

ცახელი ფსევდონიმი იყო თავის დროზე ცნობილი მწერლისა და პედაგოგის პარმენ თვალჭრელიძისა. იგი დაიბადა 1866 წელს, რაჭაში, სოფელ ცახში. ერთი წელი ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში სწავლობდა. შემდეგ, უფროსი ძმის დახმარებით, რომელიც მასწავლებლად მოზღოკში იყო, მომავალმა პოეტმა სტავროპოლის ექვსკლასიანი სამოქალაქო სასწავლებელი დაამთავრა. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ გულმოდგინედ დაეწაფა ქართული მწერლობის, რუსი და უცხოელი კლასიკოსების შემოქმედების შესწავლას. იმ ხანებში ცამთაქვეყნა ცახელმა თავისი პირველი ნაწარმოები.

ცახელი წლების მანძილზე სიყვარულით ემსახურებოდა ქართველი ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდის საქმეს. მსწავლიდა ქართულ ენასა და ლიტერატურას ქუთაისის ვაჟთა კლასიკურ გინაზიასა და წმინდა ნინოს სახელობის ქალთა სასწავლებელში.

ცახელი, როგორც რევოლუციური საქმიანობის უშუალო მონაწილე და მოსწავლეთა შორის დაუღალავი მომუშავე, მეფის მოხელეებს მეთვალყურეობის ქვეშ ჰყავდათ. ამიტომ კიდევ იძიეს უფრო პოეტზე. 1905 წელს სოფელ ცახში მის სახლს თავს დაესხნენ დამსჯელი რაზმების ჯარისკაცები და ცეცხლს მისცეს ყოველივე.

პოეტი დაიღუპა 1919 წელს უცნობ ბოროტგამზრახველთა ხელით.

ცახელი თავის ლექსებში შეუჩინებელ ბრძოლას უცხადებდა მეფის დროის შავბნელ სინამდვილეს. მას, როგორც პოეტს, სასოწარკვეთილება არასოდეს არ ეუფლებოდა. ის მომავლის იმედით ცოცხლობდა. სჯეროდა იმ დღის სიახლოვე, როცა ხალხი მონობის უღელს სამარადქამოდ მოიცილებდა.

ცახელმა განსაკუთრებული ღვაწლი დასდო ქართულ საბავშვო ლიტერატურას. იგი მოზარდის ნამდვილი გულის მესაიდუმლე მწერალი იყო. კარგად იცნობდა მოსწავლეთა ცხოვრებას და მეტწილად მათზე სწერდა.

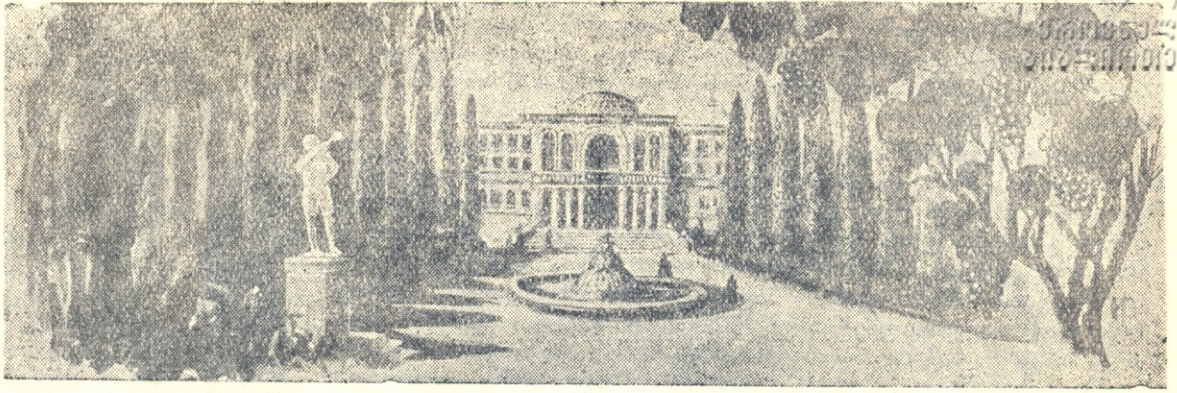
ცახელი თავის ლექსებში სამშობლო ქვეყნის ბრწყინვალე მომავლის იმედს მხოლოდ ახალგაზრდობაზე ამყარებდა. ლექსში „ნანა“, რომელიც პოეტმა უძღვნა თავის ძმისწულს, ამჟამად ჩვენს ცნობილ აკადემიკოსს ალექსანდრე თვალჭრელიძეს, ავტორმა ახალგაზრდობის მიმართ ცაითოქეა ასურელი, რომ სამშობლოს ბედნიერება და მტრის შემუსვრა თვით საფლავში ჩამომძახეთო.

ახალგაზრდობის მოიმედე პოეტი მისგან ბეჯითობას, გულმოდგინებას და სიფხიზლეს მოითხოვდა. პოეტი მოუწოდებდა ყველას, დაენერგათ კეთილი თესლი.

„ჩათესლე თესლი კეთილი, გწამდეს, ერთს მოგცემს ასადა!“

ცახელის ლექსებს მულამ ექნება მხატვრული, აღმზრდელი მნიშვნელობა. ჩვენი პიონერ-მოსწავლე ახალგაზრდობა ზიამოვნებით წაიკითხავს მის წიგნს.

დავით შამათავა

სასკოლო ბაღნარი

მწვანე ნარგავებს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ჰაერის გაჯანსაღებისათვის. მას სამართლიანად უწოდებენ „ქალაქის ფილტვებს“. მწვენიერად არის ნათქვამი: „ტყეების რაოდენობა მაჩვენებელია ქვეყნის სიმდიდრისა, მოვლა-მოხმარება კი — ხალხის კულტურისა“. მწვანე ნარგავები აწესრიგებს სითბო-აიცივებს, იცავს გარემოს ქარისაგან, საგრძნობლად ამცირებს ხმაურობას და მტვერს, ჰაერს ამდიდრებს ენგბადით, ამაგრებს ჩამოწვავებულ ნიადაგებს და, რაც მთავარია, ამდიდრებს ნიადაგს წყლით. სწორედ ამ მნიშვნელობითაა თქმული: „თუ წყალი გინდა, ხე დარგეო“.

სკოლამ, პიონერრაზმებმა და კომკავშირის ორგანიზაციამ ადგილობრივი რაიონული და სოფლის სატყეო მეურნეობის, ან გამწვანების განყოფილებებთან შეთანხმებით უნდა გაშალონ სერიოზული მუშაობა სწრაფად მოზარდი და კარგი ჯიშის ხისა და ბუჩქის დასარგავად სასკოლო ნაკვეთებზე. საქართველოს სასრ მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით ეს ნაკვეთები სკოლებისათვის გამოყოფილია შემდეგი რაოდენობით: დაწყებით სკოლას ნახევარი ჰექტარი, 8-წლიან სკოლას — ერთი ჰექტარი და საშუალო სკოლას — ორი ჰექტარი.

როგორ უნდა მოვაწყოთ და გაეამწვანოთ სკოლის ნაკვეთები? პირველ რიგში საიმედოდ შემოღობილ უნდა იქნას სასწავლებლის კუთვნილი ფართობი, მიწა ღრმად უნდა მოიხნას ან დაიბაროს. გულდასმით უნდა დაიგეგმოს ის და კარგად განოყიერდეს საქონლის სასუქით. შემდეგ თითოეული მცენარისათვის ცალკე ორმოები ამოიღება.

შემოდგომაზე დასარგავი მცენარისათვის ორმოები ზაფხულში ამოიღება, გაზაფხულზე დასარგავი მცენარისათვის — შემოდგომაზე.

ორმოდან ამოღებული მიწა ფხვიერდება, წყლით და ჰაერით იყვინთება და ეს დადებითად მოქმედებს ჩარგული მცენარის გასახარებლად.

მცენარის დარგვის დროს ორმოდან ამოღებული მიწის ზედაფენას, რომელიც უფრო ნაყოფიერია, ქვემოთ მოაქცევთ, რომ ფესვებმა უფრო სწრაფად შეიწოვოს ნიადაგის სინოყივრე, ზევიდან

დაცხვი

თეთრი აკაცია

ქი დააყრით ორმოს სიღრმეიდან ამოღებულ ნიადაგის ქვედაფენას. მცენარის დარგვამდე ორმოს შუა ადგილას ჩაასობენ მავარ სარს ისე, რომ ნერგს სარი სამხრეთის მხრიდან ჰქონდეს მოქცეული-სასურველია დამწვარი ნაკელი ამოღებულ მიწასთან არევიტ ჩაი-ყაროს ორმოში.

დარგვის წინ მცენარეს დაზიანებულ ფესვებს აკვეცენ. მცენარის ფესვები მზესა და ქარში არ უნდა გამოშრეს და დარგვა წყნარ და გრილ ამინდში უნდა ვაწარმოთ. წესიერი დარგვის შემდეგ ნერგს გარშემო უნდა გავუკეთოთ სათანადო ჯამები. იმ რაიონებში, სადაც მცენარეს სწორი ხელოვნური მორწყვა სჭირდება, წყლის დაგროვების მიზნით, ჯამები ჩაღრმავებული უნდა იყოს. დასავლეთ საქართველოს უმეტეს უბნებში ასეთი ფორმის ჯამების გაკეთება არ არის საჭირო. დარგვისთანავე ნერგს ავაკრავთ სარზე და საკმაოდ მოვრწყავთ. შემდეგ, დროთა განმავლობაში, თითოეულ ჯამს გავაფხვიერებთ და სარეველა ბალახებს მოვაცილებთ, ყოველდღიურ მზრუნველობას და წყალს არ მოვაკლებთ.

რა და რა მცენარე უნდა გავამენოთ სასკოლო ნაკვეთებზე?

უმჯობესია გავამენოთ სწრაფადმზარდი და ყოველმხრივ სასარგებლო ქვემოთ დახასიათებული ხე და ბუჩქი.

ბალნარისათვის განკუთვნილი ნაკვეთის გარშემო ორ ან ერთ მწკრივად, ერთმანეთთან ახლო, უნდა დავრგოთ ქარსაცავ ზოლისათვის ევკალიპტი. (დასავლეთ საქართველოს რაიონებში), ვერხვი, ალვის ხე და კვიბარაი. შემდეგ შიგ ნაკვეთზე, გეგმის მიხედვით, უნდა დავრგოთ სხვადასხვა სასარგებლო ხე და ბუჩქი.

დავხასიათოთ ეს სასარგებლო მცენარეები:

ცაცხვს საჩრდილებელ ფოთლოვან მცენარეებში პირველი ადგილი უკავია. ცაცხვი უზარმაზარი დიამეტრისა და დიდი სიმაღლის მქონე ხე იზრდება, დიდხანს ხარობს, კარგად იტანს მტვერს, ყინვას, ქალაქის კვამლიან ჰაერს, გასხვლას; შესანიშნავი მცენარეა ხეივნებისათვის და ცალკე ღია მოედნებზე დასარგავად.

ცაცხვის მერქანი მსუბუქია, რბილი და დიდი გამოყენება აქვს საღებავლო, სახარატო და საბინაო მშენებლობის საქმეში.

ფესვთა სისტემა კარგად აქვს განვითარებული, უყვარს ღრმა და ნოყიერი ნიადაგი. ზაფხულში (ივნისი, ივლისი) ინვითარებს ძლიერ სურნელოვან და ღამაზ მოყვითალო ყვავილებს.

ცაცხვის ყვავილი ფუტკარს უმასპინძლდება ტკბილი და მშვენიერი საკვებით, საიდანაც მზადდება სურნელოვანი განთქმული ცაცხვის თაფლი.

თეთრი აკაცია სწრაფად მრავლდება და ჩქარა იზრდება. აკაცია სინათლის მოყვარული მცენარეა, ფესვებს ღრმად და კარგად ინვითარებს, ამიტომ მას იყენებენ ნიადაგის შესამაგრებლად, მის მერქანს დიდი გამოქმობა აქვს, იყენებენ საღებავლო და სახარატო საქმეში. კარგად იტანს გასხვლას, გვაძლევს დიდი რაოდენობით შესალობავ და მევენახეობა-მებოსტნეობისათვის საჭირო მასალას—ბოძებს, სარებს და ჭიგოებს. ჰყვავის თეთრ და ღამაზ მტვერებად მანში, რაც ხელს უწყობს მეფუტკრეობის განვითარებას.

აბრეშუმის აკაცია მაღალი, ღამაზი წყვილფრთათული ფოთლებიანი ხეა. ფოთლოვანი ერთმანეთს ფარავენ. დამლამობით იკეცებიან და „იძინებენ“, დღისით ისევ „გამოიღვიძებენ“ და გაიშლებიან. დასავლეთ საქართველოში „მეძინას“ ეძახიან.

აბრეშუმის აკაცია ინვითარებს სურნელოვან, ნაზ, მოალისფრო ყვავილებს. ყვავილებში მსხნდომი ვარდისფერი მტვრიანას უნაზესი ძაფები აბრეშუმისებურია, რისთვისაც მას აბრეშუმის აკაცია დაარქვეს.

აბრეშუმის აკაცია

ციცხვი

ბუჩქი

კედრი მაღალი, მარადმწვანე, ლამაზი მცენარეა, განშტოებულ ტოტებს ქვევითკენ სრის, ინვითარებს ღონიერ გვერდითს ფესვებს. ხარობს ნესტიან, ქვიშნარ, ნოყიერ ნიადაგებში, სითბოს ნაკლები მოთხოვნილობისაა. სინათლის მოყვარული და მტერის ამტანია. კედრის მერქანი სასიამოვნო სურნელების მქონეა. ხუთ წელიწადში ერთხელ სცივივა წიწვები. თესლს ამწიფებს ორი წლის განმავლობაში ეგარწოდებულ კვერცხისებურ გირჩებში.

ტუია იზრდება მაღალი ხისა და ბუჩქის სახით. მარადმწვანე, ბრტყელი სახის ხშირი, ლამაზი დატოტბით ტუია უმშვენიერესი მცენარეა. ფესვებს კარგად ინვითარებს, შესანიშნავად იტანს ჩრდილს და კრეჭს, იყენებენ ცოცხალ საფარ კედლებად, ირგვება ჯგუფურად და განცალკევებულად და ყველგან ჰქმნის დეკორაციულ მშვენიერ ფონს. უყვარს ნესტიანი, ქვიშნარი, ნოყიერი ნიადაგები. შედარებით ნელა მოზარდი მცენარეა. ტუია ჰყვავის აპრილში და მაისში მოყვითალო და ღია მწვანე ყვავილებით. მისი მერქანი რბილია, მაგრამ გამძლეა და იხმარება ნიადაგების გასამაგრებლად და წყალქვეშა მშენებლობაში.

წყავი მარადმწვანე ბუჩქი და ხეა. მთებში ზოგან ისე მრავლდება, რომ, თითქმის, გაუვალ ქვეტყესა ჰქმნის. ხარობს თიხნარ, ნოტიო გუმუსიან ნიადაგებში. ირგვება ჯგუფურად და განცალკევებით. დარგული წყავი სწორად უნდა მოიარწყვას, ჯამები გაფხვიერდეს და გასუფთავდეს ბალახებისაგან. წყავი კარგად იტანს ჩრდილს, გაკრეჭს და ფორმის მიცემას, ყინვებს და მტერს, თუმცა გამტვერიანების შემდეგ ფოთლები ხშირად ითხოვს წყლით ჩამორეცხვას. წყავის მერქანი იხმარება სადღურად ს საქმეში. მაისში გამოიღებს ლამაზ, გრძელ, თეთრ ყვავილებს, რომელიც სექტემბერსა და ოქტომბერში მოგვცემს შავ და ზოგჯერ მოაღისფრო ნაყოფს, რომელშიც ზის ხის სათესლე კურკები.

ბზა მარადმწვანე, ძალიან გვიან მოზარდი ხეა. საუკეთესოდ იტანს ვაკრეჭს, ჩრდილს, ფაბრიკა-ქარხნების კვამლს, მტვერს, ყინვას, ხარობს გუმუსიან, ნესტიან და კირნარ ნიადაგებში, ზედმეტ სიმშრალეს ვერ იტანს. ბზის ცოცხალი ღობე თავისი ბრწყინავი ფოთლებით მეტად ლამაზია.

ბზის მკვირი და მაგარი, ყვითელი ფერის მერქანი ძვირად ფასობს და წონით იყიდება. დიდი გამოყენება აქვს ტექნიკასა, სახარატო და სახუტეუროთმო საქმეში. ბზა ჰყვავის ყვითელი ფერის ყვავილებით აპრილში, მრავლდება თესლით, რქებით და გადაწვენიით.

გარიეული ლიმონი (ტრიფოლიატა) მრავალი ეკლით შემოსილი ბუჩქია (ჯავი). კარგად იტანს ვაკრეჭს, ვაკრეჭის შემდეგ ხშირ ტოტებს ინვითარებს და ღონიერდება, იძლევა საუკეთესო და გაუვალ ცოცხალ ღობეს. მაისსა და ივნისში გამოიღებს ლამაზ, თეთრ ყვავილებს, რომლისგან შემოდგომამაზე კაკლისოდენა მშვენიერ ყვითელ ნაყოფს დაისხამს ხოლმე. ტრიფოლიატა იტანს ზამთრის სიცივეს და ნიადაგის სიმშრალეს, კარგი საძირეა ციტრუსოვანი კულტურებისათვის. მრავლდება თესლით და ვადაწვენიით.

ბროწეული მაღალი ტანის ბუჩქია. ჰყვავის ივლისში ძლიერ ლამაზი ზარისებური ფორმის მეწამული ფერის ყვავილებით. იყენებენ ცოცხალ ღობედ, რაგვენ ჯგუფურად და ცალკე ბუჩქებად. მის ნაყოფს ჰამენ უმად. ინახვენ ზამთარში. მისი გამოწარმოიდან ამზადებენ მამარათს, რომელიც იხმარება მადისა და გემოს მომგვრელ საშუალებად საქმელთან ერთად, განსაკუთრებით ძიღებულისა ხორციულის საწებლად.

დიდი მნიშვნელობა აქვს ბროწეულის ნაყოფის ქერქს მრევვლობისათვის. მისგან ამზადებენ ისეთ ძვირფას ნივთიერებებს, როგორიცაა ტანინი, ლიმონის მჟავა, ცვილისებური ნივთიერება, კრილობების შემახორცბელი პრეპარატი და სხვა მრავალს.

წყავი

ბზა

ბროწეული

ბროწეული ნიადაგებს დიდ მოთხოვნილებას არ უყენებს, მრავლდება თესლით, კალმით და გადაწვევით, ზედმეტ სინესტეს ვერ იტანს.

ჯონჯოლი მალალი ფოთლოვანი ბუჩქია. ხარობს ნოყიერ ნიადაგებში. მერქანი მაგარი აქვს. ჰყვავის აპრილში ლამაზი, თეთრი ყვავილებით. ზარისმაგვარი ყვავილები სხედან მტევნებისმაგვარ თანაყვავილში. ჯონჯოლი ხელს უწყობს მეფუტკრეობის განვითარებას და თავლის გამოსავლიანობის გადიდებას. ჯონჯოლის ყვავილებისაგან ამზადებენ კარგ წნილს, თესლისაგან კი — ზეთს.

კატალპას დეკორაციულ ხეებს შორის პირველი ადგილი უკავია. ხარობს თიხანარვე, ნოყიერ, წყლის გამტარ ნიადაგებში, მაგარი ყინვები აზიანებს, მოყინულ მცენარეს თუ გადავკრით, კარგად ამოიყრის. კატალპის ხეივანი შესანიშნავი სასახავია თავისი ფართო გულისებური ფოთლებით, მოყვითალო-მოთეთრო ზარისებური, ულამაზესი დიდრონი, სურნელოვანი ყვავილებით. ნოყიერი ნექტარით კატალპა ფუტკარს უმაპინძლდება. კატალპა ნახევრად ჩრდილის ამტანი და სწრაფად მოზარდი მცენარეა. შემოდგომაზე კატალპას ფოთლები გვიან სცვივა. დაზამთრებისას როგორც ახალ, ისე ძველ ნარგავებს მოყინვისაგან დაცვის მიზნით ძირზე მიწა უნდა შემოვაცაროთ.

იასამანი სწრაფად მოზარდი ბუჩქია. უყვარს გუმუხისანი ნოყიერი ნიადაგები, მშრალ მიწას ვერ ეგუება, სიცივის ამტანია. შემოდგომით ან ადრე გაზაფხულზე საჭიროა იასამანის გამოსხვლა. გამოსხვლისას უნდა დაგტოვოთ ღონიერი და სალი ტოტები. იასამანს მერქანი მაგარი აქვს და ხმარობენ წვრილ სახარატო საქმეში. მრავლდება ფესვების ამონაყარით, გადაწვევით და თესლით. შესანიშნავი ფერების (თეთრი, მოწითალო, იისფერი, მოვერცხლძფერო, მუქი მწვამული) და სურნელების მქონე მტევნისებურ ყვავილობას აპრილიდან იწყებს. შემოსასვლელ გზებში ღობეების გარშემო, ჯგუფურად თუ ცალკე დარგული იასამნები მეტად საამო სასახავია.

კოლხეთის სურო მუდმივმწვანე, მხვიარა და ლამაზი მცენარეა. მისი ღერო იწვეთარებს ერთ მხარეზე მისაკიდ ფესვებს. ამ ფესვებით სურო ჩაირდება ქვაში და ხეში და თანდათან მიხობხავს სწრაფი ზრდით მალა. როდესაც სკოლის ეზოს ნაკვეთის გარშემო ან მის ტერიტორიაზე გლუ ქვის კედელი ან კლდეა, სწორედ აქ უნდა დავრგოთ სურო ნოყიერ ნიადაგზე და მივუშვათ კლდეზე. შეგვიძლია ხეზეც მივუშვათ. სურო ყვავილობს სექტემბერში. მრავლდება თესლით და ნერგით.

ვაზი ყველასათვის ცნობილი მხვიარა ბუჩქია, უყვარს მზე და სინათლე, ღრმა და ნოყიერი ნიადაგები, იზრდება სწრაფად, მშრალ რაიონებში ითხოვს მორწყვას. ვერ იტანს მომეტებულ სიციხეს და სიცივეს. მრავლდება ტოტებით, გადაწვევით, მყნობით და თესლით.

სკოლის ნაკვეთებზე, ადგილმდებარეობის მიხედვით, შესაფერ ვაზის ჯიშებს გავაშენებთ ტალავერებად და ხეივნებში. დიდი ყურადღება უნდა მივაქციოთ ვაზის მოვლას (ნიადაგის დამუშავება-განოყიერებას, შემობარვას, მორწყვას, გასხვლას, შეწამვლას და სხვა).

ვაზი ჰყვავის ივნისსა და ივლისში, ყვავილი ყვითელ-მომწვანო ფერისა აქვს და სურნელოვანი.

ყოველი დარგული მცენარე გაპიროვნებული უნდა იქნას მოსწავლეებზე და უნდა გაიშალოს მათ შორის სოცმეჯიბრება — ვინ უკეთესად მოუვლის და გაახარებს ნარგავ „მწვანე მეგობარს“. ის მოსწავლე, ვინც დაუდევრად მოეპყრობა ნერგს და დააზიანება, უნდა გაიკიცხოს, ხოლო მოსწავლე, რომელიც კარგად უვლის ნარგავებს, უნდა წავახალისოთ და დავასაჩუქროთ.

ზალაქტიონ მინდაძე

ჯონჯოლი

კატალპა

იასამანი

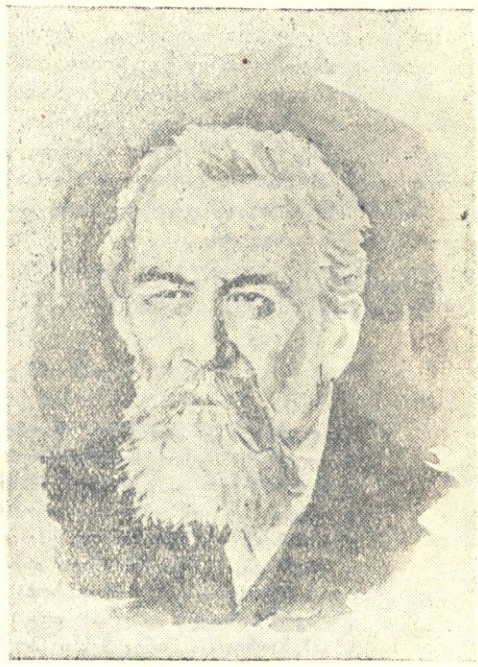
ხოთონი კახელი მოგზაური

აკადემიკოსი **პ. ა. ოზარეანი**

როდესაც რვა წლის ვიწავი, საღამოობით მე და ჩემს ძმებს დედა გვიკითხავდა კუბურის თხზულებებს. ამათგან ბავშვებს ძლიერ მოგვწონდა „ტყავის წინა“, „უკანასკნელი მოპიკანი“ და „კვალმაძიებელი“. გვიტაცებდა ამ ნაწარმოებთა გმირების თავგადასავალი. ეს გმირები ამერიკის ველურ ტყეებში მოსულ თეთრკანიანებს ებრძოდნენ, რომელნიც იტაცებდნენ მათ სანადირო აღვილებს. როცა წამოვიზარდეთ, მშობლები ყიდულობდნენ ჩვენთვის მაინ-რიდის და ჟიულ ვერნის თხზულებებს. ამ ნაწარმოებთა გმირები ჩვენზე ძლიერ შთაბეჭდილებას ახდენდნენ. მათთან ერთად ჩვენც ვიმორჩილებდით ყინულოვან არქტიკას, ავლიოდით მაღალ მთებზე, ვეშვებოდით ოკეანის სიღრმეში, წყურვილისაგან სულს ვღვევდით უდაბნოებში, ვნადირობდით სპილოებზე, ვეფხებზე, ლომებზე, განვიციდით საიდუმლო კუნძულის გმირთა თავგადასავალს.

ამ საყვარელმა წიგნებმა მე შემაყვარეს მოგზაურობა და გადავწყვიტე გავმხდარიყავი მოგზაური. დამებადა სურვილი, შემესწავლა ბუნება, აღმოეჩინა ახალი, უცნობი ქვეყნები, შემეგროვებია მცენარეები და მაღალ მთებში მეძებნა ძვირფასი ქვები.

სამთო ინსტიტუტში, რომელშიაც მე ჩავერიცხე, პროფესორ მუშკეტოვის ხელმძღვანელობით მოეწყო სტუდენტთა გეოლოგიური ექსკურსია მდინარე ვოლხოვის ნაპირებზე, რომელიც გარშემორტყმულია კლდოვანი ფლატეებით. მუშკეტოვი განსაკუთრებული გატაცებით გვიხსნიდა, თუ როგორ იშლებოდა ზღვის ძირზე კირქვა და ზღვის ძირი როგორ თანდათანობით იქცეოდა ხელეთად, როგორ იჭრებოდა მასში მდინარე და ჰქმნიდა საკუთარ კალაპოტს. გვაჩვენებდა ქვეშა, რომელზეც იყო ზღვის ცხოველების ნიქარებისა და მარჯნების ანაბეჭდები, რომლის მეოხებით ადვილი ხდებოდა იმათი წარმოშობის და ხნოვანების გამორკვევა,

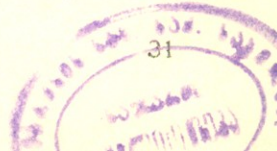

რაც მეტად საინტერესო იყო.

მე მოვისმინე პროფესორ მუშკეტოვის ლექციები გეოლოგიაში, უფრო მეტად გამოტაცა ამ მეცნიერებამ, და გადავწყვიტე გომოვსულიყავ გეოლოგი. შემესწავლა დედამიწის ისტორია, შემოგზაურა სხვადასხვა ქვეყნებში.

მემნიშვნა რა მუშკეტოვმა ჩემი ასეთი გატაცება გეოლოგიით, მაჩუქა შესანიშნავი წიგნი გამოჩენილი გეოლოგის რიხტოფენის თხზულებათა პირველი ტომი „ჩინეთი“.

ამ წიგნში ოსტატურად იყო აღწერილი ცენტრალური აზიის ვეებერთელა უდაბნოები, მუდამ თოვლით დაფარული დაუსრულბელი ვრეხილები კუენ-ლუნისა, საიდუმლო მთის ტბა „კუკუნ-ნორი“, ქვეყანა ლიოსსისა

—დაფარული თავისებური ყვითელი მტვერით, რომელსაც მთელი ჩრდილო ჩინეთი ყვითლად შეუმოსავს. ცენტრალური აზიის ბუნებამ მომხიბლა, განვიზრახე, შევჭრილიყავ ამ ქვეყნის გულში, შემესწავლა მისი ბუნება.

ეს განზრახვა განხორციელდა. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ კასპიის გადაღმა მხარეს მოეხვდი, გავემართე ყარა-ყუმის ქვიშიან უდაბნოსაკენ, ავღანისტანის საზღვარზე ვნახე ლიოსის ბორცვები, ვნახე მდინარე ამუდარიის ნაპირები და მისი ძველი კალაპოტი; ვინახულე განსაცვიფრებელი უზბოი, რომლის ადგილას, რამდენიმე საუკუნის წინ, მდინარე მიდიოდა. ახლა კი მის მიერ დატოვებულ ქვიშით იარშემორტყმულ კალაპოტში მარილიანი ტბებია, რომელთა ძირი დაფარულია თეთრი წვეტიანი თაბაშირის კრისტალებით; ვინახულე ბუხარა, სამარყანდი, ვნახე ხალხმრავალი ბაზრები, ძველი ლამაზი მეჩეთები. ვნახე მეჩეთი, რომელშიც არის მრისხანე თემურ-ლენგის საფლავი. ტიან-შანის შიან ირეხილებში ვეძებდი ფირუშს და გრანიტს.

შემდეგ ვნახე ბაიკალი — უღრმესი ტბა დედამიწაზე, რომელიც გადაჭიმულია 600

კილომეტრის მანძილზე და რომელიც მომწვედუელია მაღალი კლდეების ჩარჩოში; ვნახე მდინარე ანგარას და ობის ფლატენები და პირები და კუნძული ოლხონი.

მომეცა საშუალება განმეხორციელებათ ჩემი სტუდენტობის დროის ოცნება: ექსპედიციით გავემგზავრე ჩინეთში, როგორც გეოლოგი, შემდეგ კი ცენტრალურ აზიაში, რომელიც გვიარე კიახტიდან — კულჯაძე. ვნახე ის ადგილები, რომელსაც რისტკოფენი ისე კარგად აგვიწერდა თავისი ნაწარმოების „ჩინეთის“ პირველ ტომში.

ამრიგად, სიყმაწვილეში წაკითხულმა კუპერის, მაინ-რიდისა და ჟიულ ვერნის თხზულებებმა გადამაწყვეტინეს გამოვსულიყავ მოგზაური, რისტკოფენის „ჩინეთმა“ კი ამომარჩევია საბოლოოდ ჩემი სპეციალობა.

განვიცადე რა გავლენა მოგზაურობათა აღწერისა და მეცნიერულ-ფანტასტიკური რომანებისა, გულთ ვურჩევ ახლავარდა მკითხველებს წაკითხონ წიგნები რუს მოგზაურებზე, როგორც არიან: პრევეალსკი, პოტანინი, პეცოვი, კოზლოვი, გრუმგრევი-მაილო, მიკლუხო-მაკლაი, სედოვი და სხვები.

თარგმანი ე. დვიძისა

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ს. დუდნიკი — „ავრორის“ ზალბი (სურათი)	გვ. 1
შ. ლებანიძე — საოქტომბრო (ლექსი)	2
ი. ბალახაშვილი — ცეროდენა (მოთხრობა)	3
თ. სავაია — კომკავშირის რაიკომის მდივანი (ნარკვევი)	5
გრ. აბაშიძე — მიჩურიენგს ეძახიან (ლექსი)	9
ა. ბახაროვი — ბუნების დიდი გარდამქმნელი (ნარკვევი)	10
ოთარ ჩხეიძე — ჟანგი (მოთხრობა)	13
გრ. ბერძენიშვილი — ერთი დღე (ნარკვევი)	15
ვ. გაბესკირია — წონია მესხი (პოემა)	18
არტ. დავითიანი — სომეხი ხალხის სიამაყე (წერილი)	21
გზატყეცილი ზღვაში (წერილი)	22
შ. გვინჩიძე — ზანგი ბავშვები ამერიკაში (წერილი)	23
კრემლის ვარსკვლავები (წერილი)	25
დ. შამათავა — ცახელი (წერილი)	26
ვ. მინდაძე — სასკოლო ზაღნარი (ნარკვევი)	27
ვ. ობრუჩევი — როგორ გავხდი მოგზაური (წერილი)	31
გ. ლეჟავა — ჩვენ ვნახეთ სტალინი (ლექსი)	
გასართობი	გარკე. მე-2 გვ.
მარულაში გამარჯვებული პიონერი აჩიკო მანსია	გარეკანის მე-3 გვ.
	გარკე. მე-4 გვ.

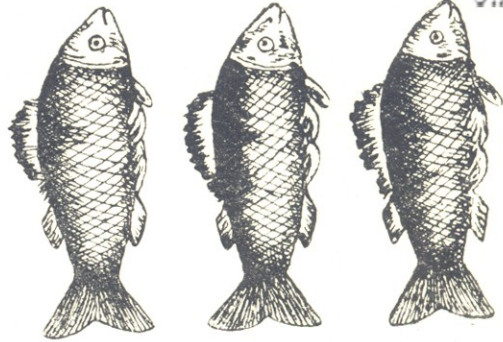
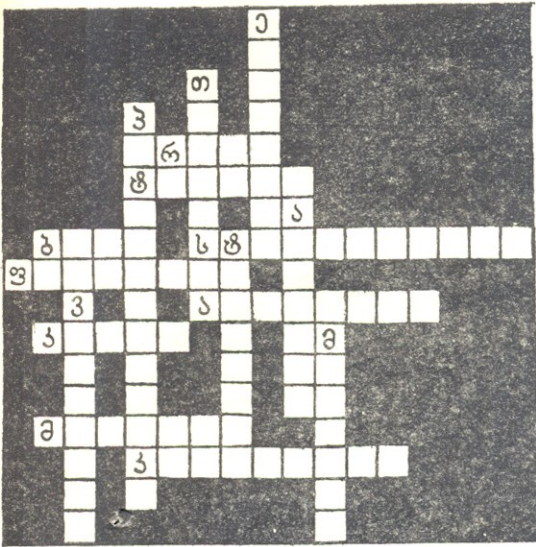
გარეკანის მხატვრობა შესრულებულია მხატვარ უჩა ჯაფარიძის მიერ

პასუხისმგებელი რედაქტორი **გ. კაპუხნიძე**
 სარედაქციო ყოლეგია: ი. აბაშიძე, აკად. ნ. ბერძენიშვილი,
 შ. გვინჩიძე, ა. გიგოლაშვილი (სამხატვრო რედაქტორი), ვ. ვარდიაშვილი,
 პროფ. გ. თავჯიშვილი, პ. მეტრეველი, ნ. ნაკაშიძე.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, ლენინის ქ. № 28. ტელ. 3-81-85

უფ. 14959. ტირაჟი 7000. გამომცემლობის შეკვ. № 120 სტამბის შეკვ. № 1508
 ლ. პ. ბერიას სახელობის პოლიგრაფკომბინატი „კომუნისტის“, ლენინის ქ. № 28
 შურნალის გარეკანი დაბეჭდილია სახელგამის ქეოტოკინკოგრაფიაში.

კროსვორდი

სამი თევზი დაალაგეთ ისე, რომ სამივეს ერთი თავი ჰქონდეს.

ვინ უპასუხებს?

1. მანძილი მზესა და დედამიწას შორის განუწყვეტლად იცვლება: დედამიწა პერიოდულად შორდება და უახლოვდება მზეს.

რით არის ეს გამოწვეული?

2. წელიწადის რომელ დროში და თვის რომელ რიცხვში იმყოფება დედამიწა მზესთან ყველაზე ახლოს და ყველაზე შორს?

3. როგორც ვიცით, დედამიწაში 24 საათია. ეს დრო იყოფა ორ ნაწილად: ერთი ნაწილი მიეკუთვნება დღეს, მეორე—ღამეს. დროს განაწილება განუწყვეტლად იცვლება: დღე თუ მატულობს, ღამე კლებულობს, მაგრამ ღამე და დღე ერთი დრო, როდესაც დღე და ღამე ტოლია.

წელიწადის რომელ დროსა და თვის რომელ რიცხვშია დღე და ღამე ტოლი?

დ. გედევანიშვილი

გამოცანა

არც ფრთები აქვს, არც ფეხები, მას ვერც ხელით შეეხები, მიფრენს, მიჰქრის, არ ჩერდება, არც კვდება და არც ბერდება.

ალ. საჩინოელი

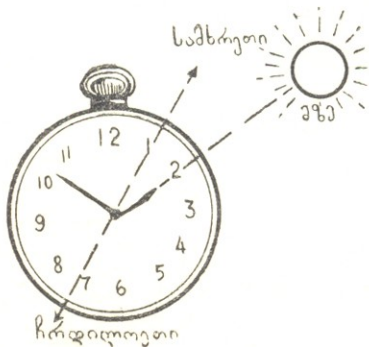
ისარგებლეთ საწყისი ასოებით და ჰორიზონტალურ და ვერტიკალურ სვეტებში ჩააწერეთ სსრ კავშირის ყველა რესპუბლიკის დედაქალაქების სახელწოდებანი.

შეადგინა რ. თავდიდიშვილმა

ჩვენი ჟურნალის მე-10 №-ში მოთავსებულ აკროკროსვორდის პასუხი

1. სტალინგრადი,
2. აფანასიევი,
3. ლიხენკო,
4. არხანგელსკი,
5. მოროზოვი,
6. იგარკა,
7. „საიდუმლო“,
8. აბოეიანი,
9. ხრამპესი,
10. ესტონეთი,
11. ლენა,
12. ოსტროვსკი,
13. ვიშინსკი,
14. ავრორა,
15. ნუელი,
16. კომსომოლსკი,
17. ოლეგი,
18. მიჩურინი,
19. კოსმოდემიანსკაია,
20. ამური,
21. ვილნიუსი,
22. შიშკინი,
23. იოდი,
24. რუდნევი,
25. სოკოლოვსკი.

სალამი სახელოვან კომკავშირს!

ჰევის მხარეების გამოცნობა საათით

სიბრტყეზე დადეთ საათი ისე, რომ საათის მაჩვენებელი ისარი მიმართული იყოს მზისკენ. მანძილი საათის მაჩვენებელ ისარსა და ციფრ 12 შორის გაყავით შუაზე და გონების თვალთ გაატარეთ სწორი ხაზი. ეს ხაზი თქვენ ზუსტად გაჩვენებთ სამხრეთს. მეორე მხარესკენ ამ ხაზის გაგრძელება კი ჩრდილოეთს გაჩვენებთ. ნახატზე ეს ჩანს თვალსაჩინოდ.

გასულ თვეს, თბილისში, ვაკის სტადიონზე ჩატარდა კომკავშირის XXX
წლისთავისადმი მიძღვნილი შეჯიბრება ცხენოსნობაში ლ. პ. ბერიას სახელო-
ბის გარდამავალი თასის მოსაპოვებლად საქართველოს რაიონულ და ინდივი-
დუალურ პირველობაზე. 10 კილომეტრიან მარშლაში გამარჯვება მოიპოვა
პიონერმა აჩიკო მაისიამ (ცხაკაიას რაიონი).

სურათზე: პიონერი აჩიკო მაისია თავისი ცხენით—„ჩერქეზით“.